

Uzori i junaci u ranom djetinjstvu: različite perspektive

Budić, Ecija

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:817331>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

UZORI I JUNACI U RANOM DJETINJSTVU:
RAZLIČITE PERSPEKTIVE

ECIJA BUDIĆ

Split, 2021.

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje
Diplomski studij za rani i predškolski odgoj i obrazovanje
Predmet: Dijete i mediji

UZORI I JUNACI U RANOM DJETINJSTVU:
RAZLIČITE PERSPEKTIVE

Student:
Ecija Budić

Mentor:
izv.prof.dr.sc. Morana Koludrović

Split, rujan, 2021. godina

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Uzori i junaci u kontekstu ranog djetinjstva	2
2.1. Uloga socijalizacije u ranom djetinjstvu	2
2.2. Uloga roditelja/obitelji u ranom djetinjstvu	4
2.3. Uloga odgojitelja u odgojno-obrazovnom procesu	6
2.4. Uloga medija u ranom djetinjstvu	9
2.5. Uloga djece: važnost igre u ranom djetinjstvu	12
2.6. Uzori (modeli) i junaci u ranom djetinjstvu	14
2.7. Utjecaj uzora i junaka (modela) na razvoj djeteta	21
2.8. Vrijednosti	37
3. Metoda istraživanja	41
3.1. Cilj i problemi istraživanja	41
3.2. Postupak, instrumenti i uzorak istraživanja	41
4 Rezultati i rasprava	44
4.1. Uzori i junaci iz perspektive djece i uloga uzora i junaka u njihovom životu	44
4.2. Uzori i junaci koji pružaju podršku djeci u svakodnevnom životu	46
4.3. Uzori i junaci i njihova uloga iz perspektive roditelja	47
4.4. Uzori i junaci i njihova uloga iz perspektive odgojitelja	49
4.5. Stavovi roditelja o ulozi superjunaka na razvoj osobnosti djeteta	51
4.6. Stavovi odgojitelja o ulozi superjunaka na razvoj osobnosti djeteta	52
4.7. Stavovi roditelja o vrijednostima i uzorima	53

4.8. Stavovi odgojitelja o vrijednostima i uzorima u ranom djetinjstvu	54
5. Zaključak.....	56
6. Literatura.....	59
7. Sažetak	65
8. Abstract	65
9. Prilozi.....	66

1. Uvod

Kod odraslih su često prisutne dvojbe oko uloge superjunaka na razvoj djeteta, na način da oni dvoje utječu li superjunaci pozitivno ili negativno na djecu jer uglavnom primjećuju kod djece, prilikom proigravanja igre superjunaka, borbu, bježanje, lovljenje, skakanje i slično. Zbog toga smo željeli istražiti stavove roditelja, djece i odgojitelja o problematici superjunaka te ispitati smatraju li oni da utječu ž i ako da, na kakav način i uolikoj mjeri uzori i junaci na razvoj osobnosti djeteta. Zanima nas kako na ulogu superjunaka gledaju djeca, a kako njihovi roditelji i odgojitelji, te uolikoj mjeri se podudaraju njihovi odgovori. Zatim želimo doznati koje vrijednosti se njeguju kod kuće, a koje kod djece u vrtiću te vode li uopće roditelji računa u kakvog će se superjunaka njihovo dijete ugledati.

Kako bi doznali odgovore na ta pitanja u teorijskom dijelu rada definirat ćemo pojmove uzor i junak te razmotriti te pojmove u kontekstu ranog djetinjstva, odnosno razmotrit ćemo ulogu socijalizacije na razvoj djeteta, koja je uloga obitelji u ranom djetinjstvu, ulogu odgojitelja u odgojno-obrazovnom procesu djeteta te ulogu medija u ranom djetinjstvu. Također ćemo se baviti i igrom djece kao važnom komponentom prilikom odrastanja, njenom važnošću na cjelokupni razvoj s naglaskom na simboličkoj igri i projektnom učenju, a jedno poglavlje će biti posvećeno i vrijednostima koje su okosnica stvaranja ličnosti. Obitelj, igra, učenje, utjecaj vršnjaka, zajednice, medija, interakcije djeteta s odgojiteljem te partnerstvo odgojitelja s obitelji od neizmjerne su važnosti za razvoj djetetovih kompetencija, a posebno socijalnih u predškolskoj dobi jer se rano djetinjstvo smatra podlogom za ostatak života.

Nakon teorijskog pregleda slijedi istraživački dio rada u kojem smo htjeli ispitati i analizirati stavove djece, roditelja i odgojitelja o ulozi uzora, junaka i superjunaka te utječe li uopće superjunaštvo na osobnost djeteta.

2. Uzori i junaci u kontekstu ranog djetinjstva

2.1. Uloga socijalizacije u ranom djetinjstvu

Rano djetinjstvo je razdoblje intenzivnog razvoja i mnogobrojnih mogućnosti koje stvaraju podlogu za ostatak života pa bi se moglo reći da je to i najvažnija faza razvoja u životu čovjeka. U ovom periodu dijete je „otvoreno“ za razvoj različitih pismenosti, različitih vještina važnih za razvoj socijalizacije, samosvijesti, istraživanja te igre s vršnjacima i izgradnje samopouzdanja. Sve svoje kompetencije dijete najbolje razvija kroz aktivni, organizirani i svrhoviti odgojno-obrazovni rad. Osim toga razvija se moralno, tjelesno i duhovno. Svi ovi aspekti razvoja podjednako su važni te se međusobno isprepliću. Autorica Cvetković-Lay (2002:18) smatra da *dijete uči iz svega što mu se događa i ne dijeli svoje učenje na područja*, a načini na koje ono uči o sebi i o svijetu su igra i razgovor. Nadalje smatra kako je odnos koji dijete uspostavi s odraslima i drugom djecom presudan za njegov razvoj. Upravo taj proces socijalizacije je dugotrajan proces jer se dijete u interakciji s okolinom razvija, oblikuje svoju ličnost i uči *društveno relevantne oblike doživljavanja i ponašanja: uvjerenja, stavove, vrijednosti, navike, običaje* (<https://www.enciklopedija.hr>).

Župančić i Haskić (2020) socijalnu kompetentnost definiraju kao *najvažniju kompetenciju za kvalitetan i ispunjen život s drugima*. Katz i McClellan (2005) smatraju kako se socijalna kompetencija očituje u fleksibilnosti korištenja znanja i vještina, a socijalno kompetentna osoba je sposobna iskoristiti sve svoje potencijale. Markuš (2010, prema Župančić i Haskić (2020) navodi razliku između socijalne kompetencije i socijalnih vještina koja se odnosi na to da socijalne kompetencije određuje način na koji će neka osoba koristiti svoje vještine u socijalnoj okolini, dok socijalne vještine obuhvaćaju specifična ponašanja neke osobe kao što su tolerancija, nenasilno rješavanje sukoba, konstruktivna komunikacija i slično. U predškolskoj dobi je također od velikog značaja usvajanje samokontrole i samopouzdanja koje se usvajaju kroz kontakte s vršnjacima, pojedincima i skupinom jer oni predstavljaju osnovu socijalnih vještina (Živčić-Bečirević i sur., 2003). Kako bi dijete razvilo samopoštovanje i samopouzdanje potrebno je čuti da je voljeno, pametno, sposobno (Miljković i Rijavec, 2004). Iste autorice naglašavaju kako samopoštovanje i samopouzdanje također u velikoj mjeri utječu i na odnose djeteta s drugom djecom jer dijete koje

o sebi misli loše ima problema u odnosima, a nisko samopoštovanje i samopouzdanje imaju negativan utjecaj i na kreativnost (Miljković i Rijavec, 2004). Dijete je osoba bogata potencijalima zainteresirana za stupanje u interakciju sa svojim fizičkim i socijalnim okruženjem (Miljak, 2009).

Drugim riječima, kako ističe Miljak (2009) dijete uči čineći, aktivno konstruirajući svoja znanja kroz istraživanje i pregovaranje o svojim iskustvima s drugima te mu moramo osigurati prostor i vrijeme što posebno dolazi do izražaja prilikom razvoja samostalnosti. Percipiranje djeteta na ovakav način i vjerovanje u njegove potencijale, govori nam o odgojitelju koji ne dominira nego uvažava i ohrabruje inicijativu djece te ih potiče na osmišljavanje i organiziranje vlastitih aktivnosti (Slunjski, 2012). Dijete rane i predškolske dobi posjeduje sve potencijale koji mu omogućuju učenje pa tako ono postaje *socijalnim akterom* jer je po rođenju uključeno u svoj socijalni kontekst, te na taj način uz svoja znanja sukonstruira i svoj socijalni život (Bašić, 2009). Mlinarević (2004) ističe kako na sve aspekte djetetovog razvoja također utječe i humanističko razvojna koncepcija predškolskog odgoja koja osigurava zadovoljavanje djetetovih primarnih potreba poštujući djetetovu posebnost, osobni ritam razvoja te promoviraju humane vrijednosti, kao što su poštivanje, isticanje i oživotvorenje prava prema djetetu. U tom kontekstu Urie Bronfenbrenner je iznio teoriju ekoloških sustava u kojoj je identificirao četiri razine okolinskih utjecaja na dijete (Brajša-Žganec, 2003): mikrosustav (obitelj, vrtić, škola), mikrosustav u koje je dijete uključeno, egzosustav (masovni mediji, školska vijeća, Crkva), makrosustav (obrazovanje, privreda, religija).

Bronfenbrenner (prema Bašić, 2009) smatra kako roditeljski kapaciteti trebaju biti povezani s vanjskim čimbenicima kao što su na primjer susjedstvo, odnosno socijalna potpora prijatelja i susjeda ili radno mjesto roditelja, kako bi zadovoljili potrebe djetetovog razvoja. Također ključnima smatra i interakcije među sustavima.

Osim Bronfenbrennera i Rueven Feurestein (prema Miljević-Riđički i Pavin Ivanec, 2009) u svojoj teoriji posredovanog iskustva govori o bližim i daljim odrednicama koje utječu na razvoj djeteta. Važna je kvaliteta i količina posredovanog iskustva učenja, što za malo dijete predstavljaju majka i uža obitelj, dok s dobi broj posrednika u učenju raste. Osim toga važno je i zalaganje odraslog za posredovanjem između vanjskih izvora poticaja kao što je na primjer način posredovanja, ali i karakteristika samog djeteta (Miljević-Riđički i Pavin Ivanec, 2009).

Okruženje u kojem dijete odrasta od velikog je utjecaja u kom smjeru i kako će se razvijati, odnosno, u kolikoj će mjeri ono razviti svoju znatiželju, samopouzdanje, entuzijazam i želju prema

učenju. Dužnost je odraslih – roditelja, obitelji, odgojitelja i ostalih osigurati povoljne uvjete djetetu kako bi ono moglo razviti sve svoje potencijale.

2.2. Uloga roditelja/obitelji u ranom djetinjstvu

Već prilikom rođenja djeteta stječe svoja prva socijalna iskustva u odnosu s roditeljima pa je zbog toga važno da roditelji, ali i cijela obitelj djetetu pruže dobar model ponašanja te ih na taj način potiču na ostvarenje svih svojih potencijala. Ono počinje učiti socijalne vrijednosti vrlo rano, pa tako već u prve dvije godine života stječe iskustva o tome što je dobro, a što loše, što je u uskoj vezi sa emocionalnim i socijalnim razvojem, prvenstveno u obitelji (Fiffe i sur., 2004 prema Rakić, Vukušić, 2010). Od rođenja se također razvija i privrženost djeteta prema roditeljima koja je temelj te se na njoj nadograđuju svi daljnji odnosi u životu-prijateljski, partnerski, odnosi s djecom i slično Ljubetić (2007:15), prihvaćajući najsveobuhvatniju definiciju Elkinda (1995) i Stacyja (1993) koji obitelj smatraju univerzalnom društvenom zajednicom, ideološkim i simboličkim konstruktom determiniranim vrlo specifičnim emocionalnim odnosima koji u njemu vladaju, obitelj definira kao primarnu emocionalnu i socijalnu zajednicu roditelja i njihove biološke i /ili adoptirane djece (i ostalih srodnika) koji zajedno obitavaju i na jedinstven način obnašaju svoje obiteljske funkcije. Pri tome Ljubetić (2007) naglašava da su za obitelj karakteristične emocionalne veze kao što su ljubav i pripadnost, a ne rodbinske. Od velikog je značaja kako se roditelji ophode prema djetetu pa je stoga roditeljstvo kompleksno i zahtjevno te obuhvaća niz pravila koji se sastoje od zadataka, uloga, komunikacije i međuljudskih odnosa koje odrasli ostvaruju u kontaktu sa svojom djecom (Klarin, 2006). Rituali i obiteljsko zajedništvo omogućuju djeci pozitivna kolektivna iskustva; rituali i rutine daju strukturu i predvidljivost našim životima, nudeći sigurnost i mir obiteljskog okruženja, čineći jednu obitelj drugačijom od ostalih.

Prema Cvetković-Lay (2002) djetetu je potrebna ljubav, poštovanje i stalno vođenje, a sigurnost mu upravo ulijevaju osim slobode i ritam dana, predvidljivost, neke ustaljene navike te spoznaja kako je svijet uređeno mjesto u kojem vladaju određena pravila.

Na stjecanje kompetencija značajnu ulogu ima i stil odgoja djeteta pa tako demokratski odgoj za razliku od permisivnog ili autoritarnog pospješuje socijalne kompetencije te vodi visokoj razini samopouzdanja i visokoj razini socijalnih kompetencija i u adolescentskoj dobi (Samples i Aber, 1998). Također stil roditeljskog odgoja utječe na samopoštovanje i samopouzdanje djeteta a

roditelji sa autoritativnim stilom odgoja imaju djecu s najviše samopoštovanja i samopouzdanja (Miljković i Rijavec, 2004).

Obiteljske prilike, odnosi unutar obitelji i suvremeni način života utječu na odnos djece i roditelja kao i na sveukupna ponašanja i socijalnu kompetenciju u najranijoj dobi (Jurčević-Lozančić, 2011). Zbog toga je zajedničko provedeno vrijeme djeteta s roditeljima od velike važnosti za formiranje njegovog tjelesnog i mentalnog zdravlja. Međutim, kako navodi Jurčević-Lozančić (2011) današnje se obitelji nalaze pred mnogim izazovima jer se javlja problem svakodnevnog užurbanosti i nedostatka vremena za dijete što može rezultirati usamljenošću, povlačenjem u sebe, nemirom ili agresivnošću. Upravo način života koji je usmjeren prema potrošnji ili pak nekritičkom prihvatanju ponuđenih sadržaja za djecu, te pomanjkanje socijalnih kontakata, ukazuje na potrebu osnaživanja uloge obitelji i jačanju partnerstva sa odgojno-obrazovnom ustanovom (Zloković, 2014).

Uloga obitelji je značajna i prilikom usvajanja moralnih vrijednosti te društvenih i kulturnih, budući da proces socijalizacije započinje upravo unutar nje. Piaget (prema Mrnjauš, 2008) smatra kako dijete do sedme ili osme godine ne može razlikovati moralna pravila od fizičkih zakona te vjeruje da dijete pravila smatra nečim apsolutnim i promatra ih kao stvari. Zbog toga malo dijete i ima dojam da su roditelji i općenito odrasli koji ga okružuju svemogući i savršeni. S intelektualnim rastom događa se i transformacija u spoznavanju izvora pravila na relaciji od autoritarnih zapovijedi koje nameću vanjske instancije do unutarnjih načela. Zbog toga je važno da roditelji svojoj djeci prenose one vrijednosti koje cijene i žive oni sami, ali i one vrijednosti koje cijeni društvo i okolina u kojoj dijete živi, a koje roditelji smatraju važnima da bi ih dijete trebalo prihvatiti i usvojiti te im i na taj način dati do znanja kakvi su drugi poželjni modeli ponašanja. Moralne vrijednosti, poštenje, odgovornost, pristojnost, pravednost, marljivost, iskrenost, ljubav, vjera, solidarnost, empatija, poštovanje, vrijednosti su koje dijete na različite načine usvaja u obitelji, među vršnjacima, u odgojno obrazovnoj ustanovi (Mrnjauš, 2008). Roditelji izravnim intervencijama, bilo da je riječ o razgovoru s djetetom ili pokazivanju svojih reakcija na određena zbivanja, pokazuju koje moralne vrijednosti žele razviti kod svog djeteta. Nadalje, Maleš i Stričević (2005) navode kako roditelji djeluju i zaštitnički jer osuđuju pred djetetom negativna ponašanja drugih te ga tako zaštićuju od nepoželjnih primjera ponašanja.

Autorica Price- Mitchell (2016) u članku *Famili values: What children learn from parents* ističe ulogu obitelji u razvoju integriteta djeteta i zašto je on ključan za dječji uspjeh. Kroz proces

kulturne socijalizacije razvija se i integritet djeteta, a ovaj postupak započinje kod kuće. Ista autorica navodi kako roditelji mogu njegovati integritet svog djeteta razgovorom o vrijednostima, razvojem moralnog rječnika upotrebljavajući riječi kao što su poštenje, povjerenje, korektnost, odgovornost, hrabrost, zatim nagrađivanjem poštovanja u ponašanju, istraživanjem posljedica, odgovaranjem na primjeren način te da budu uzor i digitalno odnosno medijski pismeni (<https://www.mpricemitchell.com/>).

2.3. Uloga odgojitelja u odgojno-obrazovnom procesu

Za odgojitelja dobrobit djeteta je na prvom mjestu, on otkriva potencijale djeteta, ohrabruje ga za pozitivan odnos s drugima, promatra ga kao ravnopravnog građanina te potiče razvoj svih njegovih potencijala smjerom humanih vrijednosti .

Uloga odgojitelja je osigurati djetetu cjelokupan razvoj, pa je stoga potrebno i kvalitetno obrazovanje, odnosno cjeloživotno učenje, kako bi bio u stanju kreirati djetetu prijateljski naklonjenu sredinu (Maleš i Stričević, 2005), jer se danas od odgojitelja ne traži samo znanje nego i vještine prenošenja tog znanja kao i vještine uspostavljanja odnosa, detektiranja i rješavanja problema, fleksibilnost u različitim situacijama i slično. Stoga je u uskoj povezanosti kontinuirano učenje odgojitelja s mijenjanjem odgojno-obrazovne prakse vrtića, jer profesionalni razvoj omogućuje odgojiteljima propitkivanje svojih uvjerenja, iskustava i navika što se direktno odnosi i na kvalitetu njihovog rada (Slunjski, 2015). U komunikaciji svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa vidljiva je razina povjerenja odgojitelja u dijete. U ustanovi u kojoj su temelji postavljeni na demokratskim osnovama, ključno je međusobno poštovanje i ostvarivanje recipročne komunikacije svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa (Miljak, 2009). Odgojitelj aktivnim promišljanjem te kontinuiranim izgrađivanjem kvalitete svog odgojno-obrazovnog djelovanja postaju kreatori i rekreatori kurikuluma dobivajući priliku konstruiranja odnosno rekonstruiranja vlastitog profesionalnog identiteta postajući tako aktivni, kreativni, konstruktivni i misaoni subjekti (Slunjski, 2015).

Šagud (2015) navodi kako o odgojitelju ovise djetetove aktivnosti, uvjeti u kojima se odvijaju, količina njegove inicijative i samostalnosti te cjelokupni socioemocionalni, intelektualni i tjelesni razvoj. Osmišljavanjem strukturiranih aktivnosti i igara usmjerenih na usvajanje točno određenih vrijednosti, odgojitelj pridonosi usvajanju prosocijalnih vještina i pozitivnih sustava vrijednosti

(Maleš i Stričević, 2005). Moć odgojitelja je da potiče ili pak ograničava djetetov razvoj odgovarajućim ili ne odgovarajućim pristupom pa je stoga od velikog značaja uloga odgojitelja kao kompetentnog stručnjaka u prepoznavanju i iskorištavanju svih djetetovih potencijala. Tako Slunjski (2012, prema Nager i Shapiro, 2007) smatra da odgojitelj svojim osobnim kvalitetama i odnosom prema drugima, produbljuje i obogaćuje kontekst učenja djece pa zbog toga treba kontinuirano razvijati svoj profesionalni, ali i osobni identitet koji stječe upravo kroz vlastitu praksu te kroz refleksiju sa sustručnjacima. Odgojitelji, svjesni potrebe cjeloživotnog učenja smatraju veoma važnim i suradničko učenje u zajednici odgojitelja – refleksivnih praktičara gdje je refleksija prakse jedan od ključnih preduvjeta uspješnog profesionalnog razvoja ali isto tako i razvoja odgojno-obrazovne ustanove (Fatović, 2016).

Jedan od bitnih čimbenika u procesu socijalizacije je i samopouzdanje (Maleš i Stričević, 2005). Dijete koje ima razvijeno samopouzdanje zna se kontrolirati, nije agresivno, lako sklapa prijateljstva, spremno je na suradnju te podnosi kritiku i neuspjeh. Zbog svega toga odgojitelj mora bodriti, hrabriti dijete, pohvaliti ga, pružati mu različite prilike za pokušaje i pogreške te mu stavljati do znanja da je voljeno, pametno, sposobno, optimistično. Slunjski (2014) također navodi kako je djetetu potrebno okruženje u kojem će moći slobodno istraživati, upoznavati i razvijati svoje mogućnosti bez straha od neuspjeha ili osude pa je shodno tome uloga odgojitelja u razvoju samopouzdanja ključna za razvoj njegove svijesti. Podrška odgojitelja odnosi se na formiranje shvaćanja djeteta kako smije pogriješiti, kako je važan trud a ne samo uspjeh, da mora imati povjerenja u sebe. Nadalje Slunjski (2014) smatra kako je za razvoj samopouzdanja važna i emocionalna inteligencija djeteta pa stoga odgojitelj treba poticati razvoj emocionalne inteligencije djeteta.

Prema Klarin (2006) bitna su još dva čimbenika za razvoj socijalizacije, a to su okruženje u kojem se dijete osjeća emocionalno sigurno jer mu ono omogućuje kompetentno istraživanje što potiče kognitivnu kreativnost i privrženost u odnosu na odgojitelja jer tada djeca pokazuju više socijalne kompetencije.

Također, moramo biti svjesni i činjenice da djeca upijaju sve što radimo, kako se ponašamo, što govorimo, stoga je jako važno biti djeci dobar uzor u prijenosu onih kvaliteta koje želimo kod njih razviti jer djeca često idealiziraju svoje odgojitelje i oponašaju ih. Moralna energija, idealizam, ljubaznost i sposobnost pomaganja neke su od kvaliteta odgojitelja kojima treba poticati dijete na poželjno ponašanje i pri tome pridonijeti izgradnji moralnog karaktera (Maleš i Stričević, 2005).

Klarin (2006, prema Wilson, 1990) navodi neke od poželjnih osobina odgojitelja, kao što su pozitivna slika o sebi, fizičko i mentalno zdravlje, fleksibilnost, strpljivost, pružanje pozitivnih modela djetetu, otvorenost za učenje i usavršavanje te uživanje i ljubav prema poslu.

Prema Sindiku (2014) odgojitelj bi trebao raspolagati stručnim znanjima, praktičnim vještinama koje uključuju emocionalnu i profesionalnu inteligenciju, ali da se ujedno zna i „intuitivno“ prilagoditi neočekivanim situacijama. Isti autor navodi kako djelatne vještine obuhvaćaju samosvijest, motivaciju, samokontrolu, empatiju i prilagodljivost u odnosima, a sve njih određuje emocionalna inteligencija. Odgojitelj na svjesnoj ili nesvjesnoj bazi unosi svoj stručni i osobni razvoj pa je tako sastavni i nerazdvojivi dio institucijskog konteksta, te djeluje u njemu prema vlastitim očekivanjima, uvjerenjima, normama i znanjima (Petrović-Sočo, 2007).

U odgojno-obrazovnoj ustanovi odgojitelj je glavni kreator ozračja u skupini te nudi djeci mogućnost učenja o vrijednostima kroz različite aktivnosti. Također i pomaže djetetu da razumije poželjne vrijednosti i pravila ponašanja, budući djeca u odgojitelju vide nepogrešive odrasle osobe i žele ih oponašati.

2.4. Uloga medija u ranom djetinjstvu

U današnjem vremenu dijete je već od najranije dobi izloženo različitim medijima što itekako utječe na njegov rast i razvoj. Matyjas (2014, prema Đuran i sur., 2018) naglašava kako dijete u obiteljskom okruženju prvi put upoznaje i koristi medije. O obitelji ovisi s kojim će medijima dijete doći u doticaj, odnosno kakvu će i koliku ulogu mediji imati u njegovu razvoju. Miliša i Zloković (2008:131) navode kako *mediji imaju ambivalentnu ulogu u suvremenoj odgojnoj paradigmi jer su s jedne strane obrazovno-informativnog karaktera, dok s druge strane poprimaju oblik manipuliranja i/ili indokrinacije, posebice kod djece i mladih*. Sveprisutni mediji u ljudskom životu su knjige, radijske i televizijske postaje, novine i časopisi, ali dio života djece i mladih na poseban i osobit način zauzimaju mobiteli, internet i novi mediji (Labaš, 2011). Djeca različita ponašanja usvajaju gledajući i imitirajući ponašanje modela koji osim stvarnih osoba mogu biti i različiti likovi iz medija, pa sukladno tome i mediji imaju ulogu u socijalizaciji odnosno procesu socijalnog učenja ili učenja po modelu (<http://www.medijskapismenost.hr/kako-mediji-utjecu-na-djecu>). Istraživanje Guntarto i Sevrine (2018) pokazuje da je veoma važno kako roditelji pristupaju medijima te koliko dobro razumijevanju njihovo djelovanje i utjecaj medija na djecu. Kako djeca rastu sve više stvaraju vlastita iskustva s medijima, a kakav će biti kasniji odnos prema njima ovisi o njihovom ranom iskustvu u obitelji, odnosno s roditeljima koji su djetetu prvi modeli. Iz tog razloga se sve više pozornosti pridaje razvoju medijske pismenosti unutar obitelji. Televizija, internet, računalni mediji, kompjuterske igrice, slikovnice, odnosno auditivne, vizualne i audio-vizualne vrste medija, imaju svoj pozitivni ali i negativni utjecaj na razvoj djeteta. Pozitivni utjecaji bi bili ti što današnji mediji omogućuju brzi dolazak do različitih informacija o svemu što nas zanima, televizija i internet su najčešći izvori informiranja a radio, odnosno CD je veoma pristupačan, potiče razvoj mašte te proširuje vokabular kao i slikovnice, knjige, enciklopedije (*Mediji (i)naši učitelji*). Djeca čitajući slikovnice stvaraju nova znanja, iznose svoja mišljenja i iskustva, a čitajući ih s odraslima ili drugom djecom jačaju i prijateljstva. Tu je naglašena socijalizacijska i iskustvena uloga slikovnice. Osim socijalizacijske i iskustvene, tu je i zabavna uloga slikovnice jer kroz igru sa slikovnicom dijete uči, razvija maštu i stvara novi pogled na svijet (Hlevnjak, 2000, prema Šišnović, 2011).

Negativni utjecaji medija očituju se u velikoj opasnosti od neprikladnih sadržaja, predugog gledanja što može prouzročiti iskrivljavanje percepcije stvarnosti, nasilje te izaziva ovisnost (Zgrabljic Rotar, 2005).

Brojnim istraživanjima je utvrđeno ako djeca u prevelikoj mjeri gledaju agresivne animirane i igrane filmove, ili igraju video igre, pokazuju višu razinu agresivnosti, emocionalne i poteškoće u ponašanju (Drabman i Thomas, 1974; Paik i Comstock, 1994; Sindik, 2012; Coyne i sur., 2017). Takvi su sadržaji povezani i sa većom razinom nesigurnosti, anksioznosti i strahova, djeca su razdražljiva, povećanog otpora, slabija im je pažnja, pamćenje i mogućnost učenja. Primjerice, istraživanje Coyne i sur. (2017) pokazuje kako superjunaci iz medija utječu na povećanje nasilja i agresivnosti te nisu povezani s prosocijalnim i obrambenim ponašanjem. Potter (2001, prema Sindik, 2012) smatra da medijski sadržaji utječu na ponašanje djece, na emocije, na oblikovanje stavova, imaju posljedice na znanje, izazivaju fiziološke reakcije, te ovisno o vremenu pojavljivanja nakon korištenja medija dijeli ih na kratkoročne i dugoročne.

Uloga medija je sve jača iz dana u dan ne samo u životima odraslih nego i u životima djece. Uslijed mnoštva informacija, brandova, sadržaja, javlja se trend pod nazivom KGOY (Kids Grow Older Younger), odnosno, „djeca odrastaju vrlo mlada“. Ova teorija sugerira da djeca prerano sazrijevaju zahvaljujući medijima, jer upravo televizija, kao najmoćniji oblik masovnog medija u posljednjih nekoliko godina ima fascinantno utjecaj (Fiske, 2009 prema Penjak, 2010). Neka istraživanja su pokazala da različiti brandovi plasirajući junake animiranih i igranih filmova na ambalažu, odjeću, obuću, razne uporabne predmete i igračke, utječu na djecu prilikom kupnje jer uglavnom oni vrše izbor umjesto svojih roditelja (Brdar, 2011). Također je i pritisak oglašivača na dječju populaciju sve veći što je izazvalo rasprave medijskih stručnjaka na tu temu jer smatraju da proces komercijalizacije djetinjstva štetno utječe na socijalizaciju i izgradnju identiteta djece (Zgrabljic Rotar, 2008). Europska komisija je 2001. godine donijela dokument koji određuje pravila oglašavanja za zemlje članice EU, a u svrhu reguliranja prava djece i mladih.

Različite vrste medija utječu na ponašanje djece ali su i nezaobilazno sredstvo u informiranju, oblikovanju i prenošenju vrijednosti te stvaranju novih vizija svijeta. Taj utjecaj se odvija izravnim i neizravnim putem. Izravnim putem utjecaj medija odvija se djelovanjem na djecu kao korisnike i primatelje medijskih sadržaja, neizravno preko osoba koje su djetetu značajne te na društveno i kulturno okruženje u kojem dijete živi.

Slikovnice, dječje knjige i enciklopedije su mediji koji imaju pozitivan utjecaj na cjeloviti razvoj djeteta. S čitanjem djetetu treba započeti već od prvih dana njegova života što bi trebalo postati ritual i dio svakodnevnog ugodnog druženja roditelja i djece (Pećnik i Starc, 2010). Šijaković (2015) navodi kako su brojna istraživanja dokazala dobrobiti čitanja djeci, jer dijete kojemu se čita i ima priliku samo svakodnevno u ruci držati slikovnicu ili enciklopediju brže uči, komunikativnije je, razvija govor, obogaćuje rječnik, razvija predčitačke vještine, pobuđuje maštu i kreativnost, slikovnica mu pomaže u razvoju opažanja, u motivaciji da samo čita te se tako razvija i njegova ljubav prema knjizi.

Iako su suvremeni digitalni mediji donijeli brojne promjene u svakodnevnom životu, sami po sebi nisu ni dobri ni loši, te mogu biti korisni ovisno o načinu i količini korištenja, a tu ključnu ulogu opet imaju roditelji koji moraju znati pozitivne i negativne utjecaje medija ali i isto tako prednosti i nedostatke medija (Mikić, 2004; Koludrović, 2018). Nova generacija djece i mladih se popularno naziva i *gaming* (G) generacija upravo zbog toga što djeca sve više svog slobodnog vremena provode igrajući igrice putem računalnih konzola (Koludrović, 2018). Međutim, boravak pred ekranima ne mora biti nužno štetan jer djeca i mladi pomoću njih uče i stječu različite vještine, ali su roditelji i odgojitelji odgovorni o korištenju medija i kvalitetnom provođenju slobodnog vremena. Kako navodi autorica Burić (2011), novi mediji su se također nametnuli i kao nova „društvena institucija“ u socijalizacijskom procesu.

Ako polazimo od pretpostavke da je svrha medija informiranje, obrazovanje, opuštanje i zabava, onda je uloga odraslih da kritički razmišljaju o njima, te odabiru prikladne medije za prenošenje poruka i priča, pri čemu je od velike važnosti medijska pismenost odraslih. Pod medijskom pismenošću se podrazumijeva stjecanje vještina vezanih uz neki konkretni medij, a medijska kompetencija uključuje različite vrste pismenosti, znanja i upućenosti koji imaju značajnu ulogu u sprječavanju medijske manipulacije (Blažević, 2012, prema Jović, 2016).

2.5. Uloga djece: važnost igre u ranom djetinjstvu

Današnja generacija djece u mnogočemu se razlikuje od generacije unazad deset ili dvadeset godina. Oni su rođeni u digitalnom, informatičkom dobu te su od najranijeg djetinjstva izloženi različitim sadržajima. Dijete svoj integritet osnažuje kroz socijalne interakcije i prostor u kojem ima mjesta za ono što mu je važno. Djeca na sebi svojstven način procesiraju te iskazuju sve ono što vide ili dožive u svojoj okolini. To procesiranje događa se kroz igru kojoj je jedna od glavnih obilježja divergentnost, dijete ima vlastiti izvor motivacije, važniji mu je proces igre od ishoda te ga oslobađa od napetosti, regulira motorički, spoznajni i socioemocionalni razvoj. Kroz igru dijete ostvaruje kontakte sa drugom djecom, lutkama i likovima iz mašte (Jurčević Lozančić, 2014 prema Mendeš, Marić i Goran, 2020).

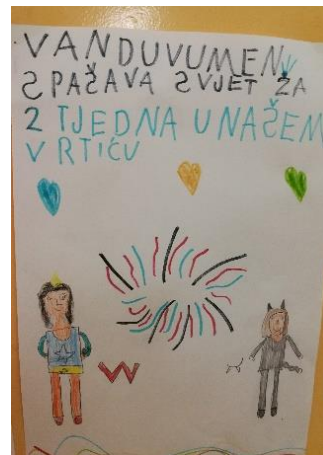
U simboličkoj igri ili igri pretvaranja, koja je još poznata i kao igra uloga, mašte, imaginativna ili stvaralačka, djeca oponašaju stvarne situacije ili preuzimaju uloge osoba iz svoje okoline te junaka iz animiranih i igranih filmova. Kroz simboličku igru djeca izražavaju osjećaje, uče kako se stvaraju dogovori i kako rješavati konflikte. U igri superjunaka dijete se osjeća snažno, moćno i nepobjedivo te s lakoćom rješava probleme.

Slika 1 prikazuje dječaka koji je prevladao strah od „svetoga Nikole“ upravo kroz simboličku igru izrađujući rekvizite, odijevajući se i glumeći svetoga Nikolu. Na Slici 2 prikazan je plakat djevojčica koje uživljavajući se u ulogu superjunakinje Wonder Woman najavljuju „spašavanje svijeta“, odnosno, poručuju ostaloj djeci da su tu za njih kada im je pomoć potrebna.

Potaknut filmom o mumijama dječak započinje simboličku igru „Faraon“ u kojoj mu se pridružuje nekolicina djece koja su u ulozi podanika (Slika 3).

Slika 1. Simbolička igra „Sveti Nikola“

Slika 2. Plakat

Slika 3. Simbolička igra „Faraon“

Vršnjaci također imaju važnu ulogu u djetetovoj igri, pa će tako dijete često birati suigrača po tome ako imaju iste interese, po popularnosti, a čest je slučaj da starija djeca imponiraju mlađoj, na taj način već od malih nogu kroz igru uče i što je to prijateljstvo, kako se stvaraju dogovori i rješavaju konflikti. Svi ti čimbenici utječu na razvoj igre. Kao inspiracija za simboličku igru mogu poslužiti i junaci koji su popularni u tom trenutku među djecom što može odrediti tijek igre. Ovdje je bitna uloga odgojitelja koji pažljivo promatra djecu, sluša, razumije njihove aktivnosti, način razmišljanja i razumijevanja, ne dominira nego uvažava i ohrabruje inicijativu djece te ih potiče

na osmišljavanje i organiziranje vlastitih aktivnosti (Slunjski, 2015). A okosnica njihovog zajedničkog učenja je projekt koji je sredstvo oblikovanja odnosno strukturiranja iskustva djece i odgojitelja (NKRPOO, 2014).

2.6. Uzori (modeli) i junaci u ranom djetinjstvu

Za izgradnju osobnog identiteta i razvoj ličnosti veliku ulogu imaju uzori ili modeli. Vidjeti uzor u nekome podrazumijeva želju za identifikacijom, odnosno, postati istim takvim kao ta osoba. Pojam „uzor“ definira se „kao primjer dobrih osobina i ispravnih postupaka“ (<https://jezikoslovac.com>), odnosno model: „oblik (lik, tip) u koji se netko ugleda, koji uzima za primjer ili ga oponaša (reproducira); obrazac, uzorak, predložak, uzor, primjer“ (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje). Uzor znači i ugledati se u nekoga, ne samo da ga se gleda nego se upija njegovo ponašanje, govor, reakcije u različitim situacijama. Pojam „junak“ se definira kao „onaj koji se odlikuje hrabrošću, smjelošću; heroj“ (<https://jezikoslovac.com>). Kao različitost između uzora i junaka mogli bi navesti to što uzori izazivaju osjećaj poštovanja a junak, odnosno idol divljenje ili obožavanje. Za razliku od uzora kada mi kod drugoga cijenimo neku osobinu i želimo biti kao on, kod junaka ili idola je prisutno samo obožavanje, ne percipiramo ga kao osobu znajući kako nemamo mogućnost približavanja, njih percipiramo kao nešto nedostižno (Milivojević, 2017).

Sukladno definiciji pojma junak, u ranom djetinjstvu djeci su uzori likovi koji su moćni, snažni, savršeni, sa svim svojim supermoćima, superjunaci koji simboliziraju određene karakteristike čovjeka. Djeca superjunake iz animiranih i igranih filmova vide kao prave ljude koji su popularni u svojoj socijalnoj skupini te se žele poistovjetiti s njima (<https://medijskapismenost.hr/agresivna-igra>) Filmska industrija, posebno Marvel franšiza je ekranizacijom stripova doprinijela stvaranju univerzalnih superjunaka pa su tako djeci često uzori Batman, Superman, Spiderman, ili pak Elza, Miraculous Ladybug, Winks, odnosno likovi koji se od „običnih“ ljudi pretvaraju u superjunake i svojim supermoćima spašavaju svijet od zlikovaca što je poticaj djeci na simboličku igru „pretvaranja“ u superjunake što prikazuju Slika 4 i Slika 5.

Slika 4. Simbolička igra „Ladybug“

Slika 5. Simbolička igra „Superman“

Trendovi također utječu na izbor uzora, odnosno popularnost nekog animiranog filma kao što je to slučaj kod djevojčica sa *Elzom* iz animiranog filma *Ledeno kraljevstvo (Frozen)* što se može zaključiti po ponašanju djece, igri, igračkama, ali i po odijevanju. Iskustvo u ustanovama ranog i predškolskog odgoja pokazuje kako djeca žele biti i poput junaka iz „Ratova zvijezda“, Robin Hooda, Šegrta Hlapića. Zato je važno djeci osigurati poticajnu okolinu pa i na taj način omogućiti približavanje ulozi svoga superjunaka, sami izrađujući rekvizite ili preoblačeći se kao što je to prikazano na Slici 6 i Slici 7. Praksa pokazuje da djeca superjunake također biraju i po spolu, što potvrđuju i brojni autori i istraživanja (Green, 1997; Witt, 2000).

Slika 6. Dječak je sam izradio rekvizite za simboličku igru

Slika 7. Preodijevanje u omiljene junake i igra

Mogli bismo reći da unatoč promjenama u načinu života rodni stereotipi ipak postoje, oni su prisutni u animiranim filmovima i serijalima za djecu, slikovnicama gdje se neka ponašanja i osobine prikazuju kao poželjne, odnosno nepoželjne, pa čak i kod odabira igračaka jer se smatra da neke igračke priliče djevojčicama a neke dječacima (na primjer figurice superjunakinja nisu česte među igračkama) što utječe i na poistovjećivanje djece sa određenim junacima. Tako možemo vidjeti da dječaci češće preuzimaju uloge Supermana, Batmana, odnosno akcijskih junaka za razliku od djevojčica koje izabiru princeze ili vile. Zima, (2002, prema Glavaš, 2017) navodi da je uloga spola naučeni obrazac ponašanja koji nastaje kao rezultat različitog tretiranja pripadnika muškog odnosno ženskog spola od strane roditelja i ostalih osoba iz njihove okoline. Belamarić (2010, prema Glavaš, 2017) navodi istraživanje iz 1983. godine u kojem su se istraživale stereotipne i nestereotipne slikovnice pa je istraživanje između ostalog pokazalo da je kod djece kojima je bila pročitana nestereotipna slikovnica povezana sa samopoštovanjem i kod dječaka i kod djevojčica samopoštovanje poraslo onog trenutka kada je glavni lik koji je na primjer pobijedio zlo bio njihovog spola. Rodni stereotipi podrazumijevaju što bi trebalo biti tipično za dječake, a što za djevojčice pa je stoga važno osvijestiti rodne stereotipe kod djece već u ranom djetinjstvu (Zima, 2002). Upravo mi odrasli moramo biti osviješteni da ne postoje podjele koji bi definirali muške i ženske poslove, kao ni muške i ženske načine ponašanja te djecu usmjeravati na poželjna ponašanja pružajući im različita iskustva, te poticati odgoj u kojem će se cijeniti usvajanje ženskih i muških osobina, ponašanja i poslova.

Nakon susreta sa poznatim osobama na primjer sportašima ili osobama različitih zanimanja (Slike 8, 9, 10,11) gdje djeca imaju mogućnost iz „prve ruke“ doznati sve što ih zanima i čuti ono što nisu znala, odličan je poticaj za simboličku igru jer djeca na svojevrstan način žele biti kao oni (Slike 12 i 13).

Slika 8. Gostovanje kuhara u vrtiću

Slika 9. Susret sa poznatim sportašicama

Slika 10. Druženje djevojčice sa svojim sportskim uzorom

Slika 11. Gostovanje popularnog nogometnog tima u vrtiću

Slika 12. Simbolička igra nakon druženja sa članovima Hrvatske gorske službe spašavanja

Slika 13. Izrada slastica za rođendan nakon gostovanja kuhara u vrtiću

Smatra se da je rano djetinjstvo kritično razdoblje za učenje i uspostavljanje obrazaca privrženosti pa samim tim i odabira vrijednosti i uzora koji će utjecati na dijete i na izgradnju njegovog kritičnog stava. Djeca promatraju i oponašaju osobe iz svoje neposredne okoline, upijaju ponašanja i situacije. Svi ti događaji u djetetovom životu temelj su njegove kasnije nadogradnje u procesu

socijalizacije, shvaćanja samog sebe kao i svoje uloge u društvu odnosno kulturi u kojem se odgaja, odrasta i uči (Marović, 2009). Nadalje Marović (2009) navodi kako djeca spontano i nesvjesno stvaraju stavove o oba roda prilikom učenja rodni uloga i rodno tipiziranog ponašanja. Tu naravno nezamjenjivu ulogu imaju obitelj i odgojno-obrazovna ustanova jer djeca proigravaju i konkretna iskustva koja su proživjela poput na primjer svakodnevnih kućanskih radnji (Slika 14 i Slika 15).

Slika 14. i Slika 15. Proigravanje kućanskih radnji

Na izbor uzora u ranoj dobi utječe i vršnjački odnos koji može biti dvojak, a odnosi se na popularnost i prijateljstvo. Popularnost je vezana uz prihvaćanje djeteta od strane vršnjaka i predstavlja jednosmjernan odnos, odnosno, odnos vršnjaka prema jednom djetetu, za razliku od prijateljstva koje je uzajaman, dvosmjernan odnos (Klarin, 2003).

2.7. Utjecaj uzora i junaka (modela) na razvoj djeteta

Sadržaji mnogih crtanih filmova i filmova sa superjunacima prikazuju borbu pa ih stoga mnogi roditelji smatraju negativnima po razvoj djeteta što je u konačnici i potvrđeno nekim istraživanjima (Coyne i sur., 2017). I praktičari i znanstvenici tome u prilog navode kako djeca u svakodnevnoj igri pucaju, love neprijatelje, mačuju se, hrvaju i slično te im se logički nameće pitanje koliko gledanje crtića, filmova sa superjunacima i igranje videoigara može biti štetno kada se djeca pretvaraju da su ti likovi. I gdje je uopće granica između „normalne“ igre i uživanja u uloge superjunaka? Je li takva igra temelj stvarnom nasilnom ponašanju djeteta u budućnosti? Pretvaranje i proigravanje mnogih situacija karakteristika je simboličke igre koja je kod djece glavni način komunikacije i prorađivanja iskustva. Takva je i igra superjunaka. Pretvarajući se u superjunake djeca stječu važno iskustvo osobne snage i samopouzdanja, zadovoljavaju potrebu za kontrolom, moći i samopouzdanjem te se na taj način uče regulaciji osjećaja ljutnje i agresivnosti (<https://medijskapismenost.hr/agresivna-igra>). Također, stječu i prosocijalno ponašanje kao što su empatija, simpatija i altruizam. Učenjem regulacije emocija i samokontrole kroz igru superjunaka smanjuju učestalost agresivnog ponašanja u stvarnom životu. Budući se djeca vole poistovjećivati s likovima oni ih nekad i motiviraju na određene stvari, na primjer četverogodišnja djevojčica koja inače ne jede voće odjevena u haljinu *Elze* „preuzima“ njezinu moć te jede jabuku, ili drugi primjer također četverogodišnje djevojčice koja za razliku od *Elze*, a potaknuta njenim moćima ima „moć topline“ jer uspijeva ugrijati ruke u hladnim jutru.

Djeca uživaju u maskiranju i kostimiranju, tako izražavaju svoj doživljaj neke druge stvarnosti u koju kao vile, vitezovi, ratnici i princeze mogu sve. Ono ružno što ih ljuti ili plaši proigravaju kroz različite uloge, poistovjećuju se sa drugima, sa čuđenjem otkrivaju jedan poseban svijet izražavajući tako svoj doživljaj stvarnosti i intenzitet doživljenih osjećaja.

Igrajući se dijete se i razvija – motorički, emocionalno, socijalno, bogati rječnik, stvara te je igra kao takva složena i kompleksna aktivnost. Igra također predstavlja i glavni način učenja djeteta. Poznata je činjenica kako se kvalitetan kurikulum izgrađuje upravo na realnim životnim iskustvima djeteta pa je potrebno da odrasli, u ovom slučaju odgojitelj prepozna interes djeteta te bude njegov pomoćnik u šetnji do novih otkrića (Slunjski, 2015). Temeljne vrijednosti *Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* kao što su: znanje, identitet, humanizam i tolerancija, odgovornost, autonomija i kreativnost, trebale bi iz perspektive povijesti,

kulture, suvremenih događaja i projekcije budućnosti unaprjeđivati intelektualni, društveni, moralni, duhovni i motorički razvoj djece (NKRPOO, 2014: 19). Upravo ove vrijednosti usmjeravaju odgojno-obrazovno djelovanje ka osiguravanju dobrobiti za dijete. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* uključuje osobnu, emocionalnu i tjelesnu, obrazovnu i socijalnu dobrobit djeteta (NKRPOO, 2014: 24).

Jedan primjer projektnog i aktivnog učenja temeljenog na vrijednostima iskazanim u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) proveden je u dječjem vrtiću, a hodogram aktivnosti je prikazan u daljem tekstu. Zahvaljujući dječjoj mašti, intrinzičnoj motivaciji, a prije svega idealiziranju starorimskih vojnika, razvio se čitav sklop aktivnosti u projektu pod nazivom 'Ko je Jupiter?'

U vrtiću smo prepoznali projektno učenje kao najadekvatniji način proučavanja određene teme koja je važna djetetu, kroz kojeg se isprepliću vrijednosti i ostvaruju dobrobiti, uz primjerenu podršku odgojitelja čija je uloga vođenje djece, poticanje, organiziranje različitih poticaja, dokumentiranje i da djeci bude oslonac u kreiranju daljnjih koraka. Najvažniji kriterij prilikom odabira teme je taj da se temelji na interesu djece, nema određeno trajanje, djeca znanja stječu traganjem za odgovorima koji ih zanimaju, izleti i posjeti predstavljaju glavne segmente iskustva učenja, aktivnosti djece temelje se na istraživanju, pronalaženju odgovora i korištenju različitih izvora o čemu se s djecom zajednički raspravlja (Slunjski, 2012).

Poticaaj za projekt 'Ko je Jupiter?' krenuo je od četverogodišnjeg dječaka koji je idealizirao starorimske vojnike (Slika 16). Prilikom obilaska Peristila s roditeljima posjećuje i Jupiterov hram.

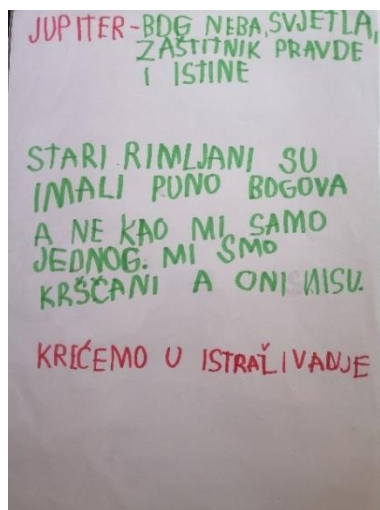
Slika 16. Starorimski vojnici na Peristilu

Došavši u vrtić dječak postavlja pitanje „Ko je Jupiter?“ te zajedno krećemo u istraživanje i otkrivanje mnogih zanimljivosti koje se kriju u povijesti našeg grada uz nezaobilazno druženje sa rimskim vojnicima (Slike 17 i 18).

Slika 17. i Slika 18. Druženje sa starorimskim vojnicima na Peristilu

Odgovor na prvo pitanje potražili smo na internetu, a koristili smo se i enciklopedijama, a nova saznanja su bilježili u „Knjizi projekta“ (Slika 19). Djeca su tako doznala da u ovom slučaju Jupiter nije planet, niti vojnik nego rimski Bog svjetla, a zaštitnik je pravde i istine, dviju vrijednosti kojih smo se još mnogo puta kasnije sjetili u mnogim situacijama.

Slika19. Bilješke djece novih saznanja

Listajući enciklopedije i pretražujući internet djeca pronalaze slike rimskih vojnika, prevladava simbolička igra kojoj prethode pripreme djece u vidu izrade rekvizita od kartona te različitih materijala i predmeta koji su im dostupni, pa tako nastaju kacige i štitovi, rimske palače, kao što prikazuju Slika 20, Slika 21 i Slika 22, te plebejci i patriciji...vješto se barata i novim izrazima.

Slika 20. Izrada mača i kacige od različitih predmeta te simbolička igra

Slika 21. Razvoj mašte i kreativnosti prilikom izrade „rimske kacige“

Slika 22. Izrada rekvizita za simboličku igru „rimska ratnica“ od neoblikovanog materijala

Ali, tko su u stvari ti Rimljani i kako su oni uopće povezani sa našim gradom? Odgovore na to i mnoga druga pitanja potražili smo kod stručnjaka, u zakladi koja se bavi baštinom našeg grada i u Arheološkom muzeju. U Zakladi su djeca imala priliku vidjeti replike bisti cara Dioklecijana, rimskog vladara Galerijusa (Dioklecijanovog zeta), rimskog novca, rimskog mozaika pronađenog u Saloni, reljef s prikazom splitskih zaštitnika svetog Staša i svetog Dujma te svetog Petra, slike odjeće, obuće, frizura toga doba i još mnoge druge zanimljivosti. Nakon ovog poticaja gotovo su se sva djeca uključila u projekt i svako se na svoj način kreativno izražava, pa tako nastaju Dioklecijanove biste (Slika 23), mozaici u različitim tehnikama (Slika 24, Slika 25, Slika 26 i Slika 27), portreti (Slika 28), obuća starih Rimljana (Slika 29), narukvice (Slika 30).

Slika 23. Biste cara Dioklecijana od mase za modeliranje

Slika 24., Slika 25. i Slika 26. Mozaici od pločica i gumenih elemenata

Slika 27. Slikanje mozaika pastelama

Slika 28. Slike portreta starih Rimljana

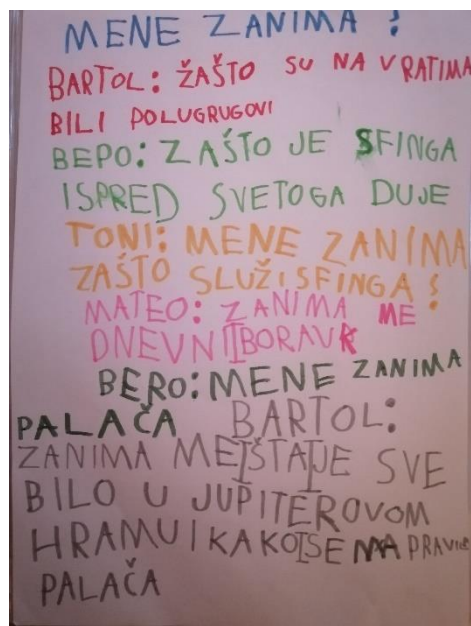

Slika 29. Samostalno izrađene „Rimljanke“

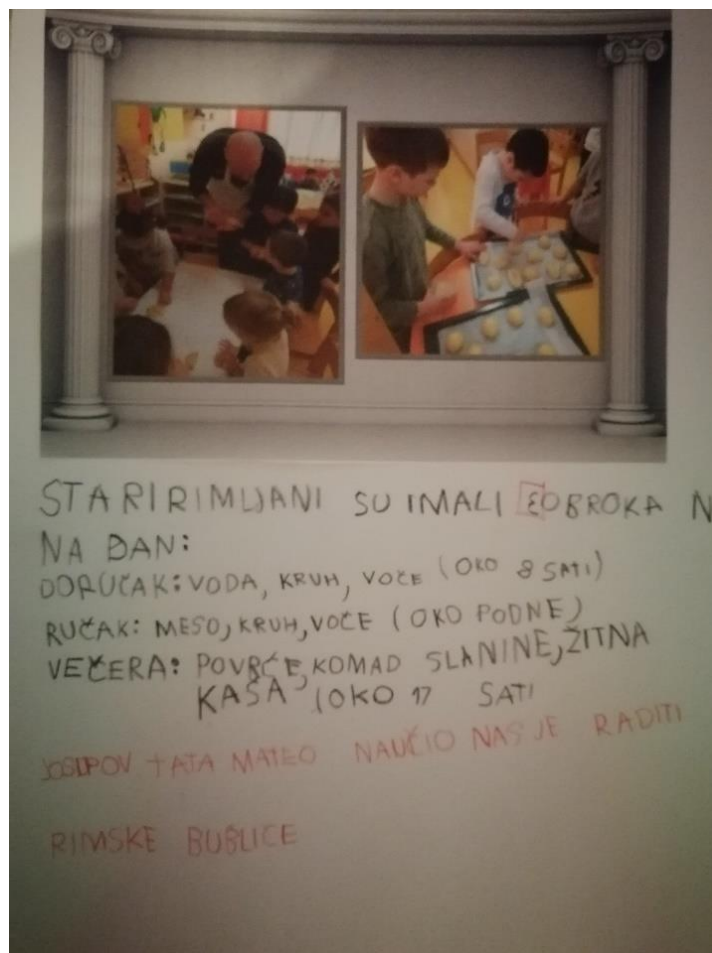
Slika 30. Ručno pletene narukvice

Različitim poticajima djeca su stekla određena znanja, pobuđena im je mašta te im se javljaju i određena pitanja na koja žele saznati odgovore (Slika 31).

Slika 31. Zapisivanje pitanja na koja žele doznati odgovore

Odgovore na pitanja krenuli smo potražiti na „licu mjesta“, u samu Dioklecijanovu palaču. Budući nismo imali stručnog vodiča, pred nama odgojiteljicama je bio veliki zadatak-istražiti palaču. Odgovore smo potražile na internetu, a kako bi djeci što vjernije prenijele činjenice obilazimo podrum, Peristil, vestibul, katedralu, Jupiterov hram. I ovaj put susret sa rimskim vojnicima je oduševio djecu. Prilikom obilaska Dioklecijanovih odaja djeci se nametnulo pitanje čime se on hranio. Tu nam u pomoć priskače tata koji je kuhar. Proučio je jelovnik starih Rimljana i odlučio uz pomoć djece napraviti Rimske pogačice (Slika 32).

Slika 32. Izrada „Rimskih pogačica“ i zapis jelovnika starih Rimljana

Posjet Arheološkom muzeju, izloženi eksponati, stručno vodstvo i priče kustosa, bacaju posve drugo svjetlo na naš projekt te ostavljaju iznimno snažan doživljaj na djecu. Ne samo to da su djeca doznala nove činjenice, nego je najveća vrijednost u tome što ih je posjet muzeju potakao na razmišljanje, logičko zaključivanje te produbio neiscrpnu želju za daljnjim istraživanjem i stvaranjem. Djeca počinju primjenjivati nove spoznaje, postavljaju i provjeravaju hipoteze. U muzeju primjećuju kako kipovi u rukama drže svitke te nakon što su od kustosa doznali zašto i njihovo značenje, opet uključujemo i roditelje koji kod kuće zajedno s djecom pišu zagonetke. Zagonetke donose u vrtić kao svitke te organiziraju igru-dijete koje postavlja zagonetku je sfinga, tko ne pogodi biva kažnjen tako da mora pojesti krišku limuna (djeca samostalno dogovaraju što će biti kazna), na Slici 33 je vidljiv izraz lica djevojčice koja je pojela limun.

Slika 33. Djevojčica koja nije pogodila zagonetku

Svoje matematičke kompetencije iskazali su kroz izradu portala-ukrasnog dovratka kojeg smo ponosno stavili na ulaz naše sobe. Djecu je također zainteresirao i latinski jezik pa na portalu latinskim pišu *Luteus aedes* što u prijevodu znači „narančasta soba“ (Slika 34), te traže latinske verzije svojih imena.

Slika 34. Samostalno izrađen „ukrasni portal“ i montiran na vrata sobe

Stечena znanja nadograđuju i „antičkim kvizom“ koji je verzija igre „Na slovo, na slovo“, ali samo sa antičkim pojmovima (Slika 35). U muzeju su uočili staklene kockice za koje doznajemo da su preteča igre Trilja koja potječe iz antičkog doba. U vrtiću izrađuju igre Astragali (Slika 36) i Terni lapili (Slika 37), na internetu pronalazimo pravila ovih igara a djeca sama izrađuju kocke od glinamola za igru Astragali te ploču sa „držačima pločica da se ne izgube“ za igru Terni lapili. Sad

su se već osjećali kao stari Rimljani jer su im se „uvukli u kožu“ pa ih simbolička igra u potpunosti zaokupljuje.

Slika 35. „Antički kviz“

Slika 36. Igra Astragali

Slika 37. Igra Terni lapili

Djeca su i različitim poticajima bogatila svoj rječnik, a retoričke vještine usvajali su na zabavan način (Slika38) uživljavajući se u uloge starih Rimljana.

Slika 38. Jedan od poticaja za razvoj retoričkih vještina

Kako projekt i projektno učenje nije linearan proces nego spiralni, tako i ovo naše putovanje nije završilo ovim aktivnostima nego je krenuo u drugom smjeru, u smjeru tradicijskih igara i igračaka a i za to je zaslužna jedna prabaka koju njena unuka vidi kao uzor.

Već smo ranije naveli dobrobiti čitanja djeci od najranijeg djetinjstva pa bi ovdje dodali još kako odabir kvalitetnih i primjerenih slikovnica djeci pomaže prilikom usvajanja moralnih vrijednosti i humanih poruka te utječe na razvoj djetetovih osjećaja i sposobnosti uživanja u osjećaje drugih (Pećnik i Starc, 2010). Potaknuta znatiželjom otkrivanja svijeta svojih junaka, djeca su imala priliku spoznati kako su Internet i enciklopedije vrijedan izvor putem kojeg mogu doznati nove informacije (Slika 39).

Slika 39. Razgledavanje enciklopedije

U projektnom učenju je jako bitan između ostalog i socijalizacijski kontekst, prijateljstvo, suradnja djece međusobno i sa odraslima, radost druženja i stvaranja, pa je tako i ovaj projekt pridonio zbližavanju djece u skupini i jačanju grupnog identiteta što prikazuju Slika 40, Slika 41 i Slika 42.

Slika 40. „Krunjenje slavljenika“

Slika 41. Pomoć prilikom izrade „Rimljanki“

Slika 42. Mjerenje vrata za izradu ukrasnog portala

Ovim projektom obuhvaćene su sve vrijednosti i ostvarene dobrobiti. Djeca su stjecala znanje aktivno kroz radost otkrivanja, shvatila su važnost međusobne povezanosti, razvijali su osjetljivost za vršnjake, članove svoje obitelji, okolinu i cjelokupno životno okruženje. Zatim su izgrađivali osobni, kulturni i nacionalni identitet, razvijali su odgovornost prema općem, društvenom dobru ali i prema samima sebi, poticalo se djecu na samostalno donošenje odluka i vršenje izbora, poticalo se divergentno mišljenje djeteta te se podržavala prirodna kreativnost djeteta, razvoj mašte i simbolička igra (Slika 43).

Slika 43. Simbolička igra „Obrana rimskog carstva“

2.8. Vrijednosti

Mnogo autora definira pojam vrijednosti, ali kako navodi autorica Mrnjaus (2008) tek s vrijednostima kao što su mir, ljubav, radost, samokritičnost, samopouzdanje, samokontrola, iskrenost, povjerenje, komunikativnost, optimističnost, tolerancija, kreativnost, poduzetnost, suradnja, poštenje, samostalnost, pravednost, osjećajnost, suosjećajnost, velikodušnost, prijateljstvo, ljubaznost, discipliniranost, strpljivost, solidarnost, empatičnost i slično (prema Maleš i Stričević, 2005) moguće je razvijati kvalitetne međuljudske odnose, poštivati sebe i druge, poštivati različitost, multikulturalnost i suradnju.

U Hrvatskoj enciklopediji navodi se kako su *vrijednosti opće i pojedinačne težnje za postizanjem ciljeva koji se smatraju privlačnima, poželjnima ili prihvatljivima, odnosno doživljavaju ispravnima i dobrima, a odlikuju se procesom socijalizacije*. Nadalje se navodi kako *postoje neke opće vrijednosti koje su u skladu sa društvenim normama i kulturom, kao što su pravda, sloboda, jednakost, poštenje i slično, kada je izraženija njihova etička strana i društvena prihvatljivost* (<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=65496>).

Prema Rakić i Vukušić (2008) nema jedinstvene definicije pojma vrijednosti ali bi se moglo reći da postoje dvije skupine definicije tog pojma, prema jednoj se grupiraju u različite

kategorije kao što su na primjer moralne, obrazovne, estetske, socijalne, religijske ili pak intelektualne, a u drugoj se na sve vrijednosti gleda kao na moralne. Vrijednosti su smjernice koje određuju i vode praktički svako ponašanje bilo da je riječ o moralnim prosudbama, prezentiranju sebe, a također utječu i na naše stavove i upravljanju našim djelima (Mrnjauš, 2008). Kako se navodi u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014), vrijednosti se izvode iz najboljeg humanističkog naslijeđa društva i civilizacije, predstavljaju stalni orijentir za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva te usmjeravaju odgojno-obrazovno djelovanje prema osiguravanju individualne i društvene dobrobiti. Budući su djeca po svojoj prirodi radoznala potrebno ih je poticati na samostalno učenje kroz igru te ih na isti način treba poticati i na usvajanje vrijednosti, jer je dijete kompetentno tek onda kada usvoji prosocijalno ponašanje kao što je na primjer suradnja, dijeljenje, pomaganje, samokontrola i slično te ih treba poticati na humanizam i toleranciju poučavajući ih prihvatanju i poštivanju živog bića i njegovog dostojanstva (Hrvatski Crveni križ, 2017). Nadalje se navodi kako je također važno i poticanje razvoja empatije i razumijevanja za potrebe drugih te prihvatanje i shvaćanje međusobne povezanosti s njima, a sukladno razvijanjem vrijednosti u ranoj dobi razvija se i osjećaj odgovornosti.

Autorica Price-Mitchell (2016) smatra da je integritet temelj društvenog sklada. Riječ integritet dolazi od latinske riječi *integritas* što znači cjelovitost, a za osobu koja se ponaša u skladu sa svojim uvjerenjima kažemo da ima integritet. Integritet je sposobnost djelovanja na način koji je u skladu sa vrijednostima, vjerovanjima i moralnim načelima kojih se držimo. Integritet je i skup vrlina koji uključuje poštenje, hrabrost, čast, poštovanje, odgovornost, suzdržanost i autentičnost. Dijete se ne rađa sa integritetom, nego se integritet gradi, a taj proces kao što je ranije navedeno započinje u obitelji (<https://www.mpricemitchell.com/>)

Iako u formiranju vrijednosnog sustava djeteta ključnu ulogu ima obitelj, važna je i uloga odgojitelja, odnosno odgojno-obrazovne ustanove, pri čemu njegova uloga nije preodgojiti dijete već izgraditi pretpostavke za razvijanje onih vrijednosti koje će dijete učiniti svjesnim, slobodnim, zauzetim i odgovornim građaninom društva u kojem se rodio i živi. Stoga je potrebno djecu usmjeravati prema humanim vrijednostima, odnosno poučavati ih da poštuju sebe, prihvaćaju druge te na nenasilno rješavanje problema.

Socijalno ponašanje u zajednici može se regulirati moralnim ponašanjem jer se smatra kako je moralno ponašanje ispravno te je usmjereno na pomaganje drugima, na suradnju i zajedništvo (Maleš i Stričević, 2005).

Djeca bi već od najranije dobi trebala usvojiti vrijednosti kao što su poštovanje, odgovornost, tolerancija, pravednost, briga za druge i solidarnost, suradnja, vjera.

Poštovanje je jedna od glavnih moralnih vrijednosti, a odnosi se na poštivanje prijatelja, starijih, roditelja, odgojitelja, drugih vjera, rasa, nacionalnosti, spolne orijentacije i slično. Odgojitelji odnosno roditelji djeci trebaju osvijestiti da smo svi isti, ali opet različiti, isti po tome što imamo ista prava ali imamo različite potrebe. Maleš i Stričević (2005) navode kako samopoštovanje znači vjeru u sebe, ono potiče samopouzdanje, takvo dijete osjeća se sigurno, voljeno i spremno na nove izazove. Nadalje, iste autorice navode kada su djeca usvojila vrijednosti poštovanja oni slušaju druge, čekaju svoj red kako bi rekli ono što žele reći, pravedni su, pridržavaju se pravila, dijele s drugima osobne stvari te ne isključuju druge ako su drugačiji od njih.

Maleš i Stričević (2005) nadalje navode kako odgovorni ljudi svoje dužnosti obavljaju u skladu sa onim što je doista ispravno i nije im bitno mišljenje drugih. Također navode kako je odgojitelj osoba koja se svakodnevno susreće s djecom pa se s toga mora u svakom trenutku ponašati zrelo i odgovorno odgovarajući na potrebe djeteta, poticanjem suosjećanja i razumijevanja, poučavajući djecu da slušaju druge dok govore, potičući povučenu djecu na suradnju i razgovor, razvijajući upornost, strpljivost djece i slično.

Tolerancija se odlikuje pozitivnim odnosom prema drugima, temelji se na prihvatanju individualnih razlika a ostvaruje se kroz prihvatanje, slušanje i razumijevanje drugih (Maleš i Stričević, 2005). Odgojitelji bi trebali poticati kod djeteta shvaćanje kako nije uvijek u pravu, kako su svi različiti, poticati inkluziju, poticati djecu da budu ponosni na sebe i nikad se ne sramiti onoga što jesu.

Pravednost je preduvjet empatija koja se odnosi na brigu i suosjećanje za druge. Učenje toga što je pravedno, pošteno i moralno je dugotrajan proces koji započinje u najranijoj dobi te ovisi o intelektualnom, socijalnom i emocionalnom sazrijevanju i iskustvu koje dijete stječe u svojoj okolini (Maleš i Stričević, 2005).

Činiti dobro drugima bez očekivanja bilo kakve naknade je u stvari solidarnost i briga za druge, temelje se također na empatiji odnosno sposobnosti razumijevanja osjećaja i potreba drugih, te su sve životne situacije u vrtiću zapravo test za pokazivanje brige i solidarnosti za druge (Maleš i Stričević, 2005).

Roditelji koji su uspjeli razviti istinski duhovni život poštujući sustav vrijednosti prenose to i na svoje dijete budući ono upija sve što roditelji žive. Ako je dijete prepoznalo u vlastitim roditeljima da je voljeno i prihvaćeno lakše će razviti i stav povjerenja prema Bogu (Amabilis Jurić i Srdanović, 2017).

Vrijednosti u obitelji i u vrtiću prenosimo na različite načine, svjesno ili nesvjesno, namjerno ili slučajno, prenosimo ih na sljedeće generacije, gradeći tako tradiciju, identitet, dostojanstvo i odgovornost. Stoga je od velike važnosti da dijete ima jasan uzor u ljudima koji ga okružuju jer će samo tako izrasti sa jasnom slikom kako se ophoditi prema drugim ljudima.

3. Metoda istraživanja

3.1. Cilj i problemi istraživanja

Glavni cilj ovog istraživanja bio je ispitati i analizirati koncept uzora i junaka u ranom djetinjstvu iz različitih perspektiva- iz perspektive djece, perspektive roditelja i perspektive odgojitelja. Na temelju postavljenog cilja formulirani su sljedeći problemi istraživanja:

- a. Ispitati iz perspektive djeteta tko su uzori i junaci i koja je uloga uzora i junaka u njihovom životu
- b. Ispitati djecu tko su uzori i junaci koji im pružaju podršku u svakodnevnom životu
- c. Ispitati iz perspektive roditelja tko su uzori i junaci i koja je uloga uzora i junaka u njihovom životu
- d. Ispitati iz perspektive odgojitelja tko su uzori i junaci i koja je uloga uzora i junaka u njihovom životu
- e. Ispitati stavove roditelja o ulozi superjunaka u životu njihova djeteta
- f. Ispitati stavove odgojitelja o ulozi superjunaka u ranom djetinjstvu
- g. Ispitati stavove roditelja o vrijednostima i uzorima u ranom djetinjstvu
- h. Ispitati stavove odgojitelja o vrijednostima i uzorima u ranom djetinjstvu

3.2. Postupak, instrumenti i uzorak istraživanja

Istraživanje je provedeno tijekom pedagoške godine 2020./2021. u dječjem vrtiću „Dobri“ u Splitu. U istraživanju je sudjelovalo ukupno trideset ispitanika (10 djece, 10 roditelja za čiji je odabir kriterij bio da sudionici budu roditelji djece s kojima je vođen polustrukturirani intervju te 10 odgojiteljica). Od trideset ispitanika deset je bilo djece u dobi od 4,6 do 7 godina (šest dječaka i četiri djevojčice), deset roditelja u dobi od 34 do 44 godine, po jedan roditelj od svakog djeteta (osam majki i dva oca), od toga četvero roditelja ima VŠS, dvoje VSS, dvoje SSS a jedan roditelj je doktor znanosti; i deset odgojiteljica u dobi od 24 do 59 godina života te od 9 mjeseci do 31 godine radnoga staža u odgojno-obrazovnoj ustanovi, pri čemu je pet odgojiteljica završilo

dvogodišnji studij ranog i predškolskog odgoja, tri su prvostupnice ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, a dvije odgojiteljice su magistre ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Sa svim sudionicima istraživanja je vođen polustrukturirani intervju te je napravljen zvučni zapis, koji je potom transkribiran. Sudjelovanje u istraživanju je bilo anonimno i dobrovoljno. Intervjuiranj u djece je prethodila pisana suglasnost/privola roditeljima sa obrazloženjem u koje se svrhe vodi intervju te gdje će se dobiveni rezultati koristiti, koju su oni potvrdili svojim potpisom. Roditelji su također potpisali i privolu za korištenje fotografija prikazanih u ovom diplomskom radu.

Za odgovor na istraživačke probleme odabran je polustrukturirani intervju, odnosno kvalitativna metodologija kako bi se dobili detaljniji i opširniji odgovori sudionika istraživanja. Intervju kao tehnika istraživanja je odabran i s obzirom na dob djece (sudionika u istraživanju) koji nisu mogli sudjelovati niti na jedan drugi način, osim na način da ih se upitalo o njihovim stavovima. Instrument istraživanja, odnosno pitanja za polustrukturirani intervju složena su s obzirom na temu istraživanja i na temelju relevantne znanstvene literature. Nadalje, pitanja su podijeljena u tri skupine (seta) pitanja: pitanja za roditelje, odgojitelje i djecu. Pitanja namijenjena svim ispitanicima su tematski međusobno povezana, ali prilagođena s obzirom na uloge i kompetencije koje sudionici istraživanja imaju. Sve su skupine, uz osnovne sociodemografske podatke, odgovarale na pitanja kojima je bilo moguće doznati mišljenja i stavove o uzorima, idolima, junacima i vrijednostima.

PITANJA ZA DJECU:

1. (spol i godine djeteta, zabilježiti)
2. Tko ti je drag/tko je za tebe superjunak?
3. Zašto ti je važan?
4. Što ti se najviše sviđa kod tog superjunaka?
5. Koje bi volio imati moći/supermoći?
6. Kad si tužan što te može utješiti?
7. Tko ti pomaže da budeš sretan?
8. Tko ti pomaže kad si ljut?
9. Tko ti pomaže kad te strah?

10. Kome se povjериš kada te muče razne brige?
11. Po čemu si sličan superjunaku?

PITANJA ZA RODITELJE:

1. (spol, godine, broj djece, razina stručne spreme, zabilježiti)
2. Kako bi definirali pojam uzor?
3. Kako bi definirali pojam idol?
4. Tko je superjunak?
5. Koji su bili Vaši uzori u djetinjstvu?
6. Zašto Vam je on/ona važan?
7. Koje vrijednosti negujete kod kuće?
8. U kakvu osobu biste željeli da izraste Vaše dijete?
9. Vodite li računa o tome u kakvog će se superjunaka Vaše dijete ugledati, odnosno tko će mu biti uzor?
10. Možete li navesti neke pozitivne strane superjunaštva na razvoj djeteta?
11. Možete li navesti neke negativne strane superjunaštva na razvoj djeteta?

PITANJA ZA ODGOJITELJE:

1. (godine života i radnoga staža, spol)
2. Kako bi definirali pojam uzor?
3. Kako bi definirali pojam idol?
4. Tko je superjunak?
5. Koji su bili Vaši uzori u djetinjstvu?
6. Zašto Vam je on/ona važan?
7. Koje vrijednosti negujete kod djece u vrtiću?
8. Po Vašem mišljenju koje su važne osobnosti djeteta za razvoj obrazovnih vrijednosti?
9. Po Vašem mišljenju koje su za djecu pozitivne strane preuzimanja uloge superjunaka?
10. Po Vašem mišljenju koje su za djecu negativne strane preuzimanja uloge superjunaka?
11. Utječe li superjunaštvo na razvoj osobnosti djeteta?

4. Rezultati i rasprava

4.1. Uzori i junaci iz perspektive djece i uloga uzora i junaka u njihovom životu

S obzirom na to da se prvim problemom željelo ispitati tko su uzori i junaci iz perspektive djeteta, djeci je postavljen niz pitanja. Kako bi se saznalo koju ulogu imaju za djecu uzori i junaci te koju ulogu oni imaju u njihovom životu, djeca su odgovorila na šest pitanja koja se odnose na to tko im je drag odnosno tko je za njih superjunak, zašto im je važan, što im se najviše sviđa kod njega, koje bi voljeli imati moći odnosno supermoći i po čemu su slični superjunaku.

Na pitanje tko im je drag djeca su uglavnom nabrajala članove obitelji (mama, tata, brat, none, dida), prijatelje iz vrtića i odgojiteljice. Samo je jedan dječak izjavio da mu je drag Spiderman, za razliku od pitanja tko je superjunak gdje su se trojica dječaka (među kojima je i dječak kojemu je drag Spiderman) opredijelila za likove iz animiranog serijala-Flasha, Ironmana i Spidermana dok su ostala djece nabrajala roditelje i prijatelje iz vrtića. Ovo je važan rezultat, jer djeca za superjunake nisu odabrala izmišljene likove nego roditelje i prijatelje što nam potvrđuje i činjenica da su djeci primarni socijalizacijski čimbenici roditelji i vršnjaci, a sekundarni vrtić, mediji, radna sredina i slično (Dekker, 1991, prema Mlinarević, 2004). Vukasović (1994) navodi kako je u ranom djetinjstvu majka najvažniji odgojitelj te o njenoj ulozi, brizi i ljubavi od najranijeg doba djetetovog života ovisi formiranje buduće osobnosti, tjelesno i mentalno zdravlje djeteta. Uloga oca je također značajna. Otac će imati pozitivan utjecaj na djetetov razvoj ako je veza sa djetetom sigurna, topla, osjećajna i puna potpore te je manje bitna količina vremena kojeg otac provodi sa djetetom od onoga što skupa rade, odnosno na koji način provode zajedničko vrijeme (Dekić, 2016). Istraživanje koje su proveli Lamb i Tamis-Lemonda (2004), a odnosi se na uključenost očeva u odgoj djeteta, rezultiralo je zaključkom kako otac utječe na djetetov kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj, odnosno rezultati upućuju na to da takva djeca imaju izraženiju empatiju, manje stereotipnog razmišljanja o spolovima i bolju emocionalnu samokontrolu. Isti autori navode da je između ostalog uloga oca i moralni uzor.

Animirani superjunaci su djeci važni zato što imaju određene moći kao što su na primjer moć munje, spašavaju ljude i jaki su, spašavaju svijet, te predmete kao što su mreža, maska ili pak

laser. Zanimljivo je da dvoje djece pripisuje određene moći roditeljima koje smatraju superjunacima- za dječaka je to njegov otac koji ima moć snage, a djevojčici je to mama koja ima moć ljubavi. Ostaloj djeci njihovi superjunaci roditelji su važni zato što ih štite, dobri su, tata je i prijatelj pa ga zato voli, a jedna je djevojčica navela:

- „Kad padnem i ako bude neka rana oni mi saniraju predobro“.

Čudina-Obradović i Obradović (2006) također smatraju kako djeca koja imaju oca uključenog u njihov razvoj pokazuju manje problema u ponašanju jer igra s njim osobito povoljno utječe na djetetovu emocionalnu kontrolu, prilagođenost i popularnost a pozitivan emocionalni ton i očevi izrazi ljubavi utječu na odsutnost agresije ili depresije.

Prijatelji su im važni jer su dobri, zaštićuju ih dok jedan dječak navodi za odgojiteljice da su mu važne „zato jer rade u vrtiću i moraju paziti djecu“.

Nekoliko djece je navelo kako ih prijatelji štite što možemo povezati sa vrijednosti koja se odnosi na pravednost koja se može primijetiti u dječjoj igri ili različitim aktivnostima u koji se djeca itekako znaju izboriti za sebe ili za drugoga. Dijete pravednost može iskazati i kada prihvaća druge, zauzima se drugo dijete koje je u nevolji, spremno je dijeliti igračke i svoje osobne stvari sa ostalom djecom, govori istinu i slično (Maleš i Stričević, 2005).

Djeci se kod njihovog superjunaka sviđaju moći kao što su moć letenja, moć prolaženja kroz zgrade što daje osjećaj djeci da su nepobjediva, snažna, moćna, odnosno proigravanje igre superjunaka ima i važnu psihološku funkciju (<https://www.medijskapismenost.hr/agresivna-igra>) ili pak one vrijednosti koje su primijetili kod osoba koje ih okružuju: ljuba, empatija, solidarnost, velikodušnost, povjerenje te ophođenju njihovih junaka prema njima:

- „Kod mame mi se sviđa što doslovno ima slatke flaster, a kod tate mi se sviđa šta tako reče da se dignem i da je sve ok“.

- „ Kod none mi se sviđa jer mi je naručila kopačke preko interneta“.

Iako je malo istraživanja o percepciji unučadi o ulozi i značaju baka i djedova, rezultati nekih od njih su između ostalog pokazali kako unuci visoko cijene osobne kontakte s bakama i djedovima i poklone koje dobiju od njih (Meisender, 2011, prema Klepić i Lkija, 2018).

Na upit koje bi moći voljeli imati djeca su uglavnom nabrajala nadnaravne moći kao što su moć munje, letenja, vatre, zazivanja grmljavine i pogodne vremenske prognoze, moć pretvaranja u stvari, Elza moć, dvoje je djece navelo da bi voljeli imati moć da brzog trčanja i superbrze reflekse, dok je jedna djevojčica bila nezainteresirana pa odgovara da ona i ne bi baš voljela imati moći jer

je ona „više zainteresirana za crtanje i tako to“. Ova dva odgovora koja se odnose na brzo trčanje i super brze reflekse odnose se na postizanje svijesti djeteta o specifičnim vještinama koje žele poboljšati. Kako navodi autorica Malavasi (2011), u ovom procesu ključnu ulogu igraju odgojitelji koji djeci trebaju kreirati situacije za razvoj tih vještina te navodi kako samoprocjena kod djece potiče razvoj samosvijesti i spoznaje o vlastitim mogućnostima.

Na pitanje po čemu su slični svome superjunaku troje djece naglašava fizičku sličnost (frizura i madež na istoj strani), jedan dječak odgovara da se uvijek igra kao on (pri tome misli na simboličku igru gdje je on Ironman) i od igračaka izrađuje „njegovu rukavicu“, jedan dječak smatra da se zna šuljati pa ga tako ne primjećuju kad prolazi, troje djece smatra kako su slični po nekim osobinama kao što je na primjer dobrota i isti interesi, dok jedno dijete tvrdi kako nije slično po ničemu, a drugo još ne zna.

4.2. Uzori i junaci koji pružaju podršku djeci u svakodnevnom životu

Kako bi saznali tko djeci pruža podršku u svakodnevnom životu djeci su postavljena pitanja o tome tko ih može utješiti, tko im pomaže da budu sretni, tko im pomaže kad su ljuti, kad ih je strah i kome se mogu povjeriti kad ih muče razne brige.

Na ova pitanja djeca su odgovorila gotovo identično nabrojivši članove obitelji, prijatelje pri čemu jedna djevojčica objašnjava i kako joj to majka pomaže:

- „Može mi mama dati neki slatkiš ili bar neku igračku da mi kupi“.
- Jedna djevojčica nabraja medije kao pomoć da bude sretna, kad je ljuta ili kad je strah, a odnose se na „gledanje crtića“ kad je tužna jer joj se tada „suze maknu s lica“ i instaliranje igrice na tabletu kada je ljuta te dodaje kako onda igra pet minuta što nam može sugerirati o postavljanju i poštivanju pravila u obitelji, odnosno ograničenju koliko dijete može boraviti pred ekranom. Ista ta djevojčica navodi kako joj „plišanac pomaže da makne strah“. Kod pomoći kad ih je strah osmero djece je navelo roditelje, bake i djedove, prijatelje a jedno dijete navodi da pomaže samo sebi tako da se nekako smiri.

Na pitanje kome se povjere kada ih muče razne brige petero djece navodi roditelje, jedno dijete nonu i didu, jedno dijete odgojiteljicu, jedno Isusa, a jedna djevojčica odgovara:

„Ja nikad nemam brige, samo probleme ponekad. Alergična sam na grickalice, mama mi onda da čaj“.

Ovakvi odgovori nas upućuju da djeca imaju povjerenje i podršku u odrasle koji ga okružuju te koliko je važan odnos u komunikaciji između djeteta i odraslog. Autorice Pećnik i Starc (2010) tvrde kako su odrasli odgovorni za taj odnos kojeg oni i kreiraju te svojim „govorom“ tijela, paraverbalnim znakovima i pravilnim slušanjem pokazuju djetetu prihvatanje.

Prema rezultatima ovog istraživanja, odnosno prema prvom i drugom problemu istraživanja, uočljivo je da su djeci predškolske dobi obuhvaćenima ovim istraživanjem uzori i junaci (kao i superjunaci) prvenstveno primarni skrbnici što je ohrabrujući rezultat. Iako se radi o malom uzorku ispitanika, čini se da djeca te dobi (sudionici istraživanja) nisu opterećena medijima te da prepoznaju važnost roditelja i temeljnih vrijednosti u svakodnevnom životu. Iako nije ispitano ovim istraživanjem, moguće je da je na takve stavove djece utjecao kvalitetan odgoj i obrazovanje u domu i ustanovi ranog i predškolskog odgoja, uključujući radionice s roditeljima te primjenu projektnog i aktivnog učenja u vrtiću.

4.3. Uzori i junaci i njihova uloga iz perspektive roditelja

Trećim problemom istraživanja željelo se istražiti tko su uzori i junaci roditeljima djece i koja je uloga uzora i junaka u njihovom životu. Kako bi se navedeno istražilo roditeljima su postavljena pitanja koja se o definiciji pojmova uzor, idol i superjunak te pitanja tko su im bili uzori u djetinjstvu i zašto su im oni bili važni kako bi se doznalo koji su uzori, idoli i superjunaci imali važnu ulogu u njihovom životu. Razlog takvom pristupu je prvenstveno usporedba roditeljskih stavova s dječjima.

Svi roditelji definiraju pojam uzor kao nešto čime bi se dijete trebalo poistovjetiti, uspoređuju ga, odnosno asocira ih na pojam roditelj, te izražavaju želju kako bi voljeli biti uzor svome djetetu.

Za idol koji se i definira kao *kip ili slika koji prikazujući ili simbolizirajući neko božanstvo i sam postaje objekt štovanja* (<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26929>) također se gotovo svi slažu da je to nešto nedostižno, netko koga se diže u visine, kao osobu koju se idealizira, kao mašta te pojam idol poistovjećuju s estradnim zvijezdama, poznatim ličnostima, dok jedna majka navodi da je idol „više kao Bog, u smislu vjere“, a druga majka smatra da odrasli uopće nemaju idole.

Odgovori na pitanje tko je za njih superjunak su već raznolikiji. Za jedan dio roditelja to su njihova djeca, za drugi dio su to osobe koje su uspješne u životu, osobe na koje se mogu osloniti kao na primjer:

„Netko tko može sve napraviti za tebe u svakom trenutku“.

„Onaj tko uspije u životu, prije svega kao mama, bit prava mama i bit uzor svojoj djeci“.

„Onaj netko koji čini dobro djelo“

Jedna mama navodi kako je za nju Wonder Women superjunakinja jer je žensko, a s druge strane jedan otac navodi kako je superjunak – on osobno!

Na pitanje koji su im bili uzori u djetinjstvu osam roditelja navodi svoje roditelje, brata, stariju sestru, ujaka ili baku, uz roditelje tu je i Isus, dok jedan roditelj navodi da bi se ugledao uvijek na „neke bolje“ od sebe, a jedna mama kaže kako su joj uzori bili doktorica i učiteljica. Usporedbom odgovora roditelja i njihove djece lako je pronaći poveznicu. I djeca i roditelji su stvarne osobe navodili kao junake i uzore, iako su ispitivani u različito vrijeme.

Svi su se ispitanici složili u odgovoru na pitanje zašto su im oni važni te se slažu kako su im i dan danas još važni. Izabrali su ih za uzore upravo zbog toga što su njima prepoznali ljudske vrijednosti, oslonac, čvrstoću, jakost, utjehu, bodrenje te zbog toga što su im sve omogućili i bili dio njihovog svakodnevnog života. Dvoje roditelja prepoznalo je u svojoj majci čvrstoću i jakost koju smatraju „da vodi obitelj u pravom smjeru“. Jedna majka kojoj je njen otac bio uzor u djetinjstvu (i još uvijek je) navodi kako je s njim imala tu jednu opuštenost, mama je bila „čizma“, a on je bio „valcer“. Parker (1996) smatra kako očevi kod djevojčica više iskazuju fizičku bliskost i nježnost te svoj odgoj usmjeravaju na razvoj ženstvenosti.

Iz ovih navoda možemo potvrditi kako je uzor uistinu netko tko ima pozitivne osobine, osoba koju uzimaju za primjer pozitivnih postupaka te osobe koje su svakodnevno prisutne u njihovom životu, čiji im je model ponašanja vidljiv svakodnevno.

4.4. Uzori i junaci i njihova uloga iz perspektive odgojitelja

Četvrtim problemom istraživanja željelo se na isti način kao i roditelje ispitati odgojitelje o uzorima i junacima te njihovoj ulozi. Odgojiteljima je, kao i roditeljima, postavljeno istih šest pitanja koja se odnose na definiciju pojmova uzor, idol i superjunak te o važnosti uzora u njihovom djetinjstvu.

Odgojitelji su za razliku od roditelja uzor definirali općenito, pojam uzora nisu poistovjećivali konkretno s obitelji kao roditelji, ali se svi slažu u jednom da je to osoba koja im imponira i na koju se mogu ugledati. Za odgojitelje uzor je:

„Jedna osoba koja me motivira i koja mi daje neke smjernice za život da budem sretnija i zadovoljnija“.

„Netko tko ti predstavlja tvoj cilj u životu“.

„Netko tko ti je primjer, tko ti imponira svojim životnim ponašanjem“.

„Netko na koga se mogu ugledati i da mi bude potpora“.

„Znači neki model ponašanja“.

„Netko tko mi imponira, koga poštujem i tko me inspirira“.

„Osoba u kojoj jednim dijelom vidiš i sebe ili cilj koji želiš postići“.

Također, svi se slažu u definiranju pojma idol za kojeg smatraju da je to malo „viša“ kategorija od uzora pa pojam idol definiraju kao nešto nedostižno te uspoređuju uglavnom sa adolescentskim dobom i mladenštvom. Za razliku od tri odgojiteljice koje smatraju da su idoli fiktivni, izmišljeni likovi, likovi iz dječjih priča i modernih filmova koji sve može, ima dobre osobine i dio je dječjeg života, ostale ih poistovjećuju sa majkama, osobama koje se mogu nositi sa svim poteškoćama, Isusom, odnosno, superjunacima smatraju osobe koje su karakterne, moralne, osobe pune samopouzdanja te ih prepoznaju kao jako važnima za formiranje ličnosti. Tome u prilog ide i tvrdnja autorice Mrnjaus (2008) kako je identifikacija sa ljudima s vrijednostima jako važna te osigurava integraciju i održanje društva. Prema mišljenju odgojitelja superjunak je:

„Osoba koja ima rješenje za sve, koja me snažila, koja me nekako činila moćnom u tom vremenu kad sam bila dijete“.

„Onaj tko može sve“.

„Svi oni koji se mogu nositi sa životnim poteškoćama“.

„Svaka mama, netko tko može sve napraviti super“.

Što se tiče uzora u djetinjstvu i njihove važnosti odgojitelji na prvom mjestu ističu roditelje i članove obitelji, odgojiteljice u vrtiću, učiteljicu, časnu sestru te pjevačice i stjuardesu.

Zanimljivo je to što idol odgojiteljice povezuju sa nečim nedostižnim, prilikom prisjećanja uzora iz djetinjstva ipak navode pjevačice, jedna jer je željela postati pjevačica, a druga jer ta pjevačica „lijepo pjeva“. Uglavnom, sve se slažu da su im te osobe bile uzori iz razloga što su:

„Vidila sam u njima tu neku dobrotu, ponašanje prema drugim ljudima“ (majka, tetke, časna).

„Bili su mi jako važni jer sam pored njih osjećala snagu“ (roditelji).

„Zato što su imale neku lipu toplinu u ophođenju prema drugim ljudima, imale su čvrstoću, karakter“ (mama, baka i sestra).

„Više ljudi su mi bili uzori, različiti ljudi koji su me inspirirali bilo da su iz obitelji, ljudi koje sam upoznala školujući se i u različitim fazama života pa su mi oni davali inspiraciju za moje poteze u životu, bili su mi poticaj“.

„Bili su mi važni jer sam najlakše s njima komunicirala o svim problemima, bili su mi oslonac i pokazatelj jesam li na dobrom putu“ (roditelji).

Odgojiteljica koja navodi stjuardesu za uzor iz djetinjstva naglašava i njen fizički izgled, a ne samo karakterne osobine, bila joj je uzor „kako se žena treba ponašati, kako žena treba izgledati i prema unutra i prema van“.

Odgojiteljice kojima su tete u vrtiću i učiteljica bile uzor potkrepljuju činjenicama da je to zbog toga što su im davale sigurnost, bile su oslonac u situacijama u kojima su se nalazile, bile su im model ponašanja i podrška u životu jer su puno vremena provodile s njima što nam još jednom potvrđuje činjenicu koliko su odgojiteljice važne osobe u djetetovom životu. Također je zanimljiva i činjenica da od deset odgojiteljica samo dvije osim majke navode i oca kao uzor, uglavnom su to ženske osobe, mame, bake, sestre, tetke, časna sestra, tete u vrtiću, učiteljica, stjuardesa.

Dobiveni rezultati u skladu su s rezultatima autora koji su se bavili transferom vrijednosti s roditelja na dijete pa tako i Headley, Muffels i Wagner (2014) prema Družinec (2016) koji navode kako oba roditelja imaju gotovo isti utjecaj na transfer vrijednosti kod svoje djece, pri čemu se ističe snažniji utjecaj majke u prijenosu vrijednosti, s tim da je transfer vrijednosti *zadovoljstvo životom* dijelom posljedica ostalih vrijednosti, te ponašanjima koja su uvjetovana zadovoljstvom u životu.

4.5. Stavovi roditelja o ulozi superjunaka na razvoj osobnosti djeteta

Sljedećim problemom istraživanja željelo se ispitati stavove roditelja o ulozi superjunaka u životu njihova djeteta. Stoga su roditeljima postavljena pitanja vode li računa o tome u kakvog će se superjunaka ugledati njihovo dijete, odnosno tko će mu biti uzor te mogu li navesti pozitivne odnosno negativne strane utjecaja superjunaštva na razvoj djeteta.

Roditelji uglavnom odgovaraju kako vode računa o tome u koga će im se dijete ugledati, međutim, istodobno postavljaju i pitanje na koje načine i kako mogu paziti odnosno utjecati na izbor uzora svoga djeteta. Odgovor na to pitanje roditelja moglo bi biti i medijsko opismenjavanje kako bi mogli kritički vrednovati medijski sadržaj.

Posebno je zanimljiv odgovor jednog roditelja koji je istaknuo: „Danas je jako teško uz svu silu medijskog pritiska stvoriti sve šta vide i objasniti im da im ne treba sve šta vide na televiziji i da im to ne treba biti uzor, nego da su uzor neke stvari koje oni imaju kod kuće. Puno je teže zadržati te uzore koje sam ja imala, recimo kod mog oca i nekako im dokazati da to šta imaju doma je netko tko će uvijek biti uz njih“.

Također je i nekoliko njih konstatiralo da mogu utjecati dok su mali, ali ih je strah kasnije kada odrastu, odnosno kada budu adolescenti. Ovdje odgojitelji mogu biti od koristi u smislu podrške roditeljima u odgoju djece savjetujući ih i usmjeravajući uz otvorenu, suradničku i iskrenu komunikaciju. U Nacionalnom kurikulumu za rani odgoj i obrazovanje (2014) navodi se potreba prihvaćanja, poštivanja, ohrabrivanja, podržavanja, aktivnoga slušanja roditelja kao ravnopravnih članova odgojno-obrazovne ustanove što ima za cilj *primjereno odgovoriti na individualne i razvojne potrebe djeteta i osigurati potporu njegovu cjelovitom razvoju* (NKRPOO,2014:4).

Svi ispitani roditelji smatraju kako superjunaštvo utječe na razvoj djeteta bilo da se radi o pozitivnom ili negativnom utjecaju.

Kao pozitivne strane superjunaštva navode to da sve mogu riješiti, potiče ih na hrabrost, odvažnost, daje im samopouzdanje, neke stvari brže uče zbog dostupnosti informacija. Jedan otac navodi kao jako bitno to što je „superjunak svjestan svojih mana i svojih vrlina, kad padne on se brzo dignu, superjunak to može“. Nježnost, dobrota, ljubav i komunikacija su još neke od osobina za koje roditelji smatraju pozitivnim utjecajem.

„Superjunaci mogu utjecati danas za budućnost jer usmjeravaju djecu da čine dobro, da se razvijaju u pozitivnom smislu“.

Moguće je zaključiti da su nabrajajući pozitivne strane naveli one vrijednosti koje treba poticati kod djece.

Negativnim stranama smatraju borbu, tuču, nasilje, ruganje, naivnost ili pak ako misle da stvarno mogu letjeti, te se javljaju i dva oprečna mišljenja jer sa jedne smatraju da superjunak može pokleknuti, ali ima snagu za „podizanje“ nasuprot mišljenju kako su superjunaci pokazali da nikad ne izgube te tako uče djecu da ne znaju što je poraz i da „uvijek mora bit po njihovome“. Otac koji sebe smatra superjunakom to je objasnio ovako:

„Djeca misle da superjunaci nikad ne padnu, ali ako djeca gledaju tebe kao superjunaka, ako vide da si na primjer tužan, da si dolje ali se spremno dižeš, onda im pokažeš što je zaista pravi superjunak. Ponekad je problem u percepciji djece, jer percipiraju na drugačiji način superjunaka, da nikad ne griješe, to je velika mana“.

Dvoje roditelja smatra kako mediji pridonose negativnom utjecaju prilikom prekomjernog korištenja ekrana bilo da se radi o gledanju televizije, kompjutera ili igranja igrica pretjeranom zaokupljenošću, dok jedna majka smatra kako će negativni utjecaji izostati ako dijete ima pozitivne uzore.

4.6. Stavovi odgojitelja o ulozi superjunaka na razvoj osobnosti djeteta

Šestim problemom istraživanja ispitani su stavovi odgojitelja o ulozi superjunaka na razvoj osobnosti djeteta. Odgojitelji su u ovome dijelu intervjuja trebali odgovoriti na tri pitanja koja se odnose na pozitivne i negativne strane superjunaštva i utječe li uopće superjunaštvo na razvoj osobnosti djeteta.

Sve intervjuirane odgojiteljice su se složile kako superjunaštvo utječe na razvoj osobnosti djeteta, ali taj utjecaj je individualan, ovisi o vanjskim utjecajima kako objašnjava jedna odgojiteljica:

„Nama je sad među djecom popularan Sonic, on ih inspirira za tjelesne aktivnosti“.

Kao pozitivne strane preuzimanja superjunaštva na prvom mjestu ističu dobrotu, što se odnosi na to da se dijete preuzimajući ulogu superjunaka može identificirati s dobrim, da čini dobro i želi dobro svima, da je dobar prijatelj. Zatim kao pozitivne navode i sve karakteristike i osobine koje i inače žele razviti kod djeteta u vrtiću a odnose se na: empatiju, hrabrost, samopouzdanje,

samostalnost, razvoj pozitivne slike o sebi, te da se slaže sa svima. Kao pozitivnu stranu navode i osjećaj da može riješiti problem i snagu da može pomoći.

Za razliku od roditelja, odgojitelji su kao negativne strane superjunaštva prepoznali udaljavanje od sebe kakav bi trebao biti preuzimanjem neke druge uloge, utjecajem na ego stvaraju neku previše savršenu sliku o sebi, umišljenost, osjećaj svemoći, podmuklost, aroganciju, agresivnost, nedisciplinu i negativnim ponašanjem skretanje pažnje na sebe, udaljavanje od stvarnosti i doživljavanje neuspjeha.

Tu nedisciplinu, „divljanje“, agresivnost psihologinja Sanja Ivanušić Grgas u časopisu *Medijska pismenost* (<http://www.medijskapismenost.hr/agresivna-igra>) uspoređuje s igrom mladunčadi sisavaca koja skaču, love se, bježe, pretvaraju se da napadaju, tako ustvari imitiraju vještine lova i bijega što im je nužno za prehranjivanje i opstanak u starijoj dobi. Kada se mladunci tako igraju na taj način i uče razliku između prihvatljivog dodira i ugriza i onog koji zaista boli i nanosi štetu. Slično je i kod ljudi, jer djeca što se više igraju spremnija su za odrasli život.

Odgojiteljice utjecaj superjunaštva na razvoj osobnosti djeteta smatraju pozitivnim i normalnim u ranom djetinjstvu.

4.7. Stavovi roditelja o vrijednostima i uzorima

Pitanjima o vrijednostima željeli smo doznati koje vrijednosti roditelji njeguju kod kuće te u kakvu bi osobu željeli da izraste njihovo dijete.

Prilikom odgovaranja na pitanje o vrijednostima roditelji su bili vrlo konkretni, a vrijednost koju su najčešće spominjali je ljubav, nakon nje poštivanje, poštenje i zajedništvo. Vrijednosti koje roditelji njeguju kod kuće su još i molitva (vjera), bon-ton, urednost, prihvaćanje, podupiranje, pomaganje, iskrenost, prijateljstvo, strpljenje, briga, pažnja, nježnost, pravednost.

Iz odgovora jedne majke koja navodi kako kod kuće djecu nastoji odgajati „starinskim odgojem“ kako je nju njena mama odgajala, može se zaključiti o prenošenju nekih vrijednosti i uzora (njoj je uzor bila majka) s generacije na generaciju.

Kao odgovor na drugo pitanje roditelji su najčešće isticali sreću djeteta. Suglasni su i oko poštenja koje se nalazi odmah nakon sreće. Roditelji još žele da im dijete izraste u dobru, snalažljivu, marljivu, samostalnu osobu, da ide dobrim putem, te moralnu, pravednu i empatičnu osobu.

„Želim da moje dijete izraste u osobu koja slijedi svoje snove, u osobu koja pomaže drugim ljudima“. Želja ovog roditelja je u korelaciji sa vrijednostima koje njeguje kod kuće pa možemo zaključiti da vodi računa tko će biti uzor njegovom djetetu.

Iz prethodnih odgovora roditelja također možemo zaključiti o važnosti vjere:

„Najvažnije mi je da bude sretna, da ostane vjerna Bogu i da je to vodi kroz život. Onda će se sve posložiti“.

Hoblaj (2006) prema Amabilis Jurić i Srdanović (2017) ističe kako djetetu treba omogućiti stjecanje iskustva na različitim područjima i s različitim pogledima na svijet koji se očituje i u sposobnosti divljenja i čuđenja. Kršćanski vjerski odgoj temelji se na poticanju buđenja vlastitih odgovora a ne davanju gotovih (Amabilis Jurić i Srdanović, 2017).

4.8. Stavovi odgojitelja o vrijednostima i uzorima u ranom djetinjstvu

Od odgojitelja smo ovim nizom pitanja željeli doznati koje vrijednosti njeguju kod djece u vrtiću te koje su važne osobnosti djeteta za razvoj obrazovnih vrijednosti.

Analizirajući odgovore dobivene na prvo pitanje možemo zaključiti kako se vrijednosti koje odgojiteljice njeguju kod djece u vrtiću podudaraju sa vrijednostima koje njeguju roditelji kod kuće. Vrijednosti koje se njeguju u vrtiću prema odgovorima odgojiteljica su: tolerancija, zajedništvo, poštenje, odgovornost, samostalnost, dobrota, iskrenost, suradništvo, ljubav, prijateljstvo, poštivanje drugoga, empatija, čestitost, vjera u Boga, humanost, etičnost. Dio odgojiteljica je odgovorio kako u vrtiću njeguju sve vrijednosti, odnosno one koje su i njima važne u životu.

Odgojitelja kao aktivnog graditelja znanja (Šagud, 2006) možemo prepoznati u ovom odgovoru:

„Kod djece u vrtiću negujem slobodu u svim mogućim oblicima, da im je ugodno u svojoj koži, da koriste sve svoje kapacitete i razviju potencijale“.

Polovina ispitanih odgojiteljica smatra znatiželju važnom osobinom djeteta za razvoj obrazovne vrijednosti. Važnim osobnostima još smatraju dosljednost, marljivost, prilagodljivost, maštu, otvorenost, prihvaćanje, emocionalnu stabilnost, sigurnost, samopouzdanje, spontanost i iskrenost. Jedna odgojiteljica također smatra kako je dobro prepoznati talente djeteta i razvijati ih.

Kako bi odgojitelj bio sposoban razvijati sposobnosti djece koja su mu povjerena, od velike važnosti je da bude kompetentan, da zna prepoznati individualne potrebe djece, načine učenja i organizaciju procesa učenja.

5. Zaključak

Mogli bismo reći kako učenje djeteta započinje odmah po rođenju, to njegovo učenje je cjelovito i izravno, neposredno iskustvo koje se odvija kroz igru, kroz interakciju sa drugom djecom i odraslima koji ih razumiju i uvažavaju, u sredini u kojoj se osjeća tjelesno i emocionalno sigurno (Slunjski, 2012). Tu sredinu stvaraju odrasli, prvenstveno roditelji, odnosno obitelj i odgojitelji, uključujući dijete u određene situacije koje bi trebale rezultirati razumijevanjem, usvajanjem i primjenjivanjem socijalnih vještina. Osim roditelja i odgojitelja veliku ulogu u djetetovom životu ima i utjecaj medija koji također utječu na mnoge aspekte dječjeg razvoja i funkcioniranja, a taj utjecaj može biti poticajan ali i štetan.

Ovim istraživanjem smo željeli ispitati stavove o uzorima i junacima u ranom djetinjstvu iz dječje perspektive, perspektive roditelja i odgojitelja te smo došli do zaključka kako obitelj i odgojno-obrazovna ustanova imaju nedjeljivu ulogu u razvijanju pozitivnih vrijednosti. Za uzorak smo uzeli roditelje djece sa kojima smo radili intervju kako bismo mogli usporediti dobivene rezultate.

Već smo ranije naglasili važnost simboličke igre i igre općenito za razvoj djeteta za koju smo rekli da je glavna preokupacija djeteta i dominantna aktivnost kroz koju uči, stvara, izražava se i razvija. Djeca mnogo vremena provode maštajući, proigravajući različite situacije i uživljavajući se u različite likove. Upravo ti likovi koje djeca upoznaju putem medija, bilo da se radi o televiziji, slikovnici, računalnoj tehnologiji ili mobilnim telefonima, utječu na ponašanje, stavove i svjetonazore. Djeca će često poželjeti imati neke supermoći na primjer „moć munje“, „moć vatre“, „moć nevidljivosti“ ili pak „Elza moći“ kao što su i navela kroz intervju. I roditelji i odgojitelji se slažu kako superjunaštvo ima utjecaj na razvoj djece u negativnom i u pozitivnom smislu te kao negativne utjecaje navode borbu, tuču i općenito agresivnost, dok kao pozitivne strane navode humane vrijednosti kao što su empatija, pomoć drugome, samopouzdanje, srčanost i slično. Po riječima psihologinje Grgas (2016.), kroz igru superjunaka djeca između ostalog uče regulirati osjećaje ljutnje i agresivnosti pa će u manjoj mjeri biti na primjer agresivni u stvarnim kontaktima (<https://www.medijskapismenost.hr/agresivna-igra>). Brajša (1994.) navodi kako je važno da odrasla osoba ima kontrolu nad sadržajem koji zanima dijete te komunicira sa djetetom o onome što gleda onome što gleda te je potrebno djecu usmjeriti kako bi shvatili da su mediji samo posrednici stvarnosti pa stoga niti njihovi likovi i junaci nisu zbilja i realnost kao što im se ponekad čini. Budući su roditelji djeci uzor potrebno ih je osvijestiti o pravilnom korištenju medija kako bi

se i djeca odnosila ispravno prema njima što se postiže medijskim opismenjavanjem. Medijska pismenost podrazumijeva kompetencije pojedinca koje treba imati kako bi bio sposoban razumjeti i kritički se odnositi prema svim vrstama medija (Vučetić, 2019).

Zajedničko svim ispitanicima ovog istraživanja je to da su im uzori i junaci osobe koje su na direktan način povezane s njima. Koliko god djecu fasciniraju različiti superjunaci sa svojim supermoćima, oni ipak ne traže nekog sa nadljudskim osobinama, njima su uzori i junaci osobe kojima se mogu obratiti, na koje se mogu osloniti, koga mogu zagrliti, poljubiti, osobe koje ih vole, štite, pomažu im, „pravi“ ljudi kojima se obraćaju kada ih je strah, kada imaju neki problem, s kojim žele podijeliti sreću, radost i zabaviti se. Po njihovim odgovorima možemo zaključiti kako su u stvari superjunaci svuda oko nas jer su to majke, očevi, bake i djedovi, prijatelji i odgojitelji. Analizom odgovora smo utvrdili da, iako se roditelji pribojavaju tko će biti uzor njihovom djetetu sada i u adolescentskom dobu, ipak mogu biti mirni jer djeca ma koliko god bila zaigrana i uživljena u razne uloge ipak percipiraju njih kao svoje uzore. Zanimljiv je i rezultat majke i djeteta gdje jedna i druga navode kako im je uzor otac, iako majka smatra da mediji stvaraju veliki pritisak na djecu, dijete se povodi za onim što vidi na televiziji pa se pribojava u koga će se njeno dijete ugledati. Zaključuje kako je puno teže zadržati uzore koje je ona imala i još uvijek ima. Unatoč zabrinutosti majke, njeno dijete se izjasnilo kako je njen superjunak tata i da jako voli provoditi vrijeme s njim igrajući razne igre ili se šetajući, a kao sličnost sa svojim superjunakom navodi upravo to kako oboje vole isto provoditi vrijeme igrajući se zajedno što nam potvrđuje važnost uloge oca u razvoju djeteta.

Bitna stavka ovog istraživanja je i ona o vrijednostima, odnosno pitanja za roditelje koja se odnose na to koje vrijednosti njeguju kod kuće, a za odgojitelje koje vrijednosti njeguju kod djece u vrtiću, te pitanje roditeljima u kakvu osobu bi željeli da izraste njihovo dijete. Prilikom analize dobivenih odgovora zaključili smo kako se podudaraju vrijednosti koje roditelji njeguju kod kuće sa vrijednostima koje odgojitelji njeguju u vrtiću što znači da jedni i drugi žele razviti samostalno, znatiželjno, odgovorno, sretno, empatično dijete a to se postiže upravo poticanjem humanih vrijednosti kako u obitelji tako i u odgojno-obrazovnoj ustanovi. Vrijednosti djeteta uči gledajući model odraslog, u svakodnevnim životnim situacijama te u posebnim aktivnostima (Maleš i Stričević, 2005). Odgojitelji u vrtiću trebaju stvarati pozitivno ozračje i temelje demokracije, dok bi roditelji trebali staviti roditeljstvo na prvo mjesto jer odgoj djeteta treba biti prioritet, treba biti svjesno odnosno posvećeno i predano nasuprot površnome (Reić Ercegovac i Ljubetić, 2019), a

ljubav, dosljednost, jačanje obiteljskih vrijednosti i postavljanje jasnih granica biti će mu smjernica na putu ka odrastanju.

Roditelji i odgojitelji imaju isti cilj, a taj je omogućiti djeci otkriti kakvo se blago krije u svakom od njih te kako je svaki život jedinstven i dragocjen dar. Usmjeravati djecu na biranje življenja koje ima smisla zajednički nam je zadatak, a plodove svoga truda nadamo se ubrati godinama kasnije. Zajedno gradimo trenutke za sretne ljude u koje želimo da izrastu naša djeca, samosvjesne, s više samopoštovanja, brige o sebi i drugima kako bi se mogli nositi s padovima a uživati u uspjesima. Budimo djeci primjer i podrška u življenju humanih vrijednost!

6. Literatura

1. Amabilis Jurić, K., Srdanović, S. (2017). Socijalni aspekti u oblikovanju djetetove duhovnosti i identiteta te njihova konkretna aktualizacija. *Služba Božja*. Vol. 57 No. 4, 459-476. <https://grcak.srce.hr/281113> . Preuzeto: 22.8.2021.
2. Bašić, J. (2009). *Teorije prevencije: prevencija poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Brajša, P. (1994). *Pedagoška komunikologija: razgovor, problemi i konflikti u školi*. Zagreb: Školske novine.
4. Brajša-Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj: Emocionalni i socijalni razvoj*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
5. Burić, J. (2011). *Djeca i mladi kao konzumenti masovnih medija. Etika i tržišne manipulacije potrebama mladih*. Filozofska istraživanja, 30 (4), 629-634.
6. Cvetković- Lay, J. (2002). *Ja hoću i mogu više. Priručnik za odgoj darovite djece od 3 do 8 godina*. Zagreb: Alinea.
7. Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing.
8. Dekić, R. (2016). *Uloga očeva u razvoju i odgoju djeteta*. Završni rad. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:130015> . Preuzeto: 19.8.2021.
9. Drabman, R. S.; Thomas, M. H. (1974). Does media violence increase children's toleration of real-life aggression? *Developmental Psychology*, 10(3), 418–421.
10. Družinec, V. (2016). *Transfer vrijednosti s roditelja na djecu*. Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu, Vol. 65 No. 3. <https://hrčak.srce.hr/178119> . Preuzeto 17.7.2021.
11. Đuran, A. Koprivnjak, D., Maček, N. (2018). Utjecaj medija i uloga odraslih na odgoj i obrazovanje djece predškolske i rane školske dobi. *Communication Management Review*, Vol. 04 No. 01. <https://hrčak.srce.hr/223682> . Preuzeto 18.8.2021.
12. Fatović, M. (2016). Profesija i profesionalni razvoj odgojitelja. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, Vol. 65 No. 4. <https://hrčak.srce.hr/178260> . Preuzeto: 18.8.2021.
13. Glavaš, I. (2017). *Rodni stereotipi u slikovnici*. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.

14. Green, G. L. (1997). Televised Gender Roles in Children's Media: Covert Messages. <https://core.ac.uk/download/pdf/51288483.pdf>
15. Guntarto, B.; Sevrina, N. (2018). The Role of Parents in the Use of Media for Early Childhood in Suburban Jakarta. Proceedings of the 4th International Conference on Early Childhood Education. Semarang Early Childhood Research and Education Talks (SECRET 2018), https://www.researchgate.net/publication/329938081_The_Role_of_Parents_in_the_Use_of_Media_for_Early_Childhood_in_Suburban_Jakarta.
16. Hrvatska enciklopedija (2021). *Mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26929> . Preuzeto: 26.3.2021.
17. Hrvatska enciklopedija (2021). *Mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=41453> . Preuzeto: 26.3.2021.
18. Hrvatska enciklopedija (2021). *Mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=65496> . Preuzeto: 20.8.2021.
19. Jezikoslovac.com/word/j830. Preuzeto: 3.8.2021.
20. Jović, A. (2016). *Uloga medija u odgoju djece*. Doctoral dissertation. University of Zagreb. Faculty of Teacher Education. Chair of Pedagogy and Didactics.
21. Jurčević-Lozančić, A. (2011). Teorijski pogledi na razvoj socijalne kompetencije predškolskog djeteta. *Pedagoški istraživanja*, 8 (2): 271-281. <https://hrcak.srce.hr>. Preuzeto: 18.8.2021.
22. Katz, L. G., McClellan, D. E. (2001). Assessing Young Children's Social Competence. ERIC Digest. <http://ericae.net> . Preuzeto: 17.8.2021.
23. Katz, L. G., McClellan, D. E. (2005). *Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije*. Zagreb: Educa
24. Klarin, M. (2006). *Razvoj djece u socijalnom kontekstu. Roditelji, vršnjaci, učitelji- kontekst razvoja djeteta*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
25. Klepić, S., Lakija, M. (2018). Bake i djedovi – uloga u skrbi za djecu i obitelj. *Napredak: časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*. Vol. 159 No. 3. <https://hrcak.srce.hr/223377> . Preuzeto: 21.8.2021.
26. Koludrović, M. (2018), *Život s medijima-G generacija*. Hrvatska obzorja: Časopis Ogranka Matice hrvatske u Splitu, 2, 53-60.

27. Labaš, D. (2011). Djeca u svijetu interneta; zatočenici virtualnog svijeta, 35-64. U: Ciboci, L., Kanižaj, I., Labaš, D. (ur.), *Djeca medija: Od marginalizacije do senzacije*. Zagreb: Matica hrvatska.
28. Labaš, D. Ciboci, L., Kanižaj, I. (2015). *Mediji (i) naši učitelji*. Edukativna brošura. www.djecamedija.org
29. Lamb, M. E., Tmis-Lemonda, C.S. (2004). *The role of the father: An introduction*. New York: John Wiley & Sons. <https://psycnet.apa.org> . Preuzeto: 19.8.2021.
30. Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor. (str.5.)
31. Malavasi, L. (2011). *Vješta ili kompetentna djeca*. Djeca u Europi: zajednička publikacija mreže europskih časopisa, Vol. 3 No. 6. <https://hrcak.srce.hr/123549> Preuzeto: 9.8.2021.
32. Maleš, D., Stričević, I. (2005). *Odgoj za demokraciju u ranom djetinjstvu. Priručnik za rad s djecom predškolske dobi na usvajanju humanih vrijednosti*. Zagreb: Udruženje Djeca prva.
33. Marović, Z. (2009). Ne smiješ plakati, ti si dječak. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol. 15 No. 58. <https://hrcak.srce.hr/128503> . Preuzeto: 19.8.2021.
34. Medijska pismenost (2016). *Treba li djeci braniti agresivne igre u kojima glume junake iz crtića?*. <http://www.medijskapismenost.hr/agresivna-igra> . Preuzeto: 1.8.2021.
35. Medijska pismenost (2018). *kako mediji utječu na djecu*. <http://www.medijskapismenost.hr/kako-mediji-utjecu-na-djecu> . Preuzeto: 18.8.2021.
36. Medijska pismenost (2021). *Pozitivni i negativni utjecaji medija*. <https://www.medijskapismenost.hr/pozitivni-i-negativni-utjecaji-medija/> . Preuzeto: 11.7.2021.
37. Medijska pismenost (2021). *Znanstvene spoznaje o utjecaju medija na razvoj djece i mladih*. <https://www.medijskapismenost.hr/znanstvene-spoznaje-utjecaju-medija-razvoj-djece-mladih/> . Preuzeto: 11.7.2021.
38. Mendeš, B., Marić, Lj., Goran, Lj. (2020). *Dijete u svijetu igre. Teorijska polazišta i odgojno-obrazovna praksa*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
39. Mikić, K. (2004). Mediji i roditelji. *Zapis: Bilten Hrvatskog filmskog saveza*. Zagreb, 46. http://www.hfs.hr/nakladništvo_zapis_detail.aspx?sif_clanci=483#.WZQAsVVJZrQ . Preuzeto: 19.8.2021.
40. Miliša, Z.; Zloković, J. (2008). *Odgoj i manipulacija djecom u obitelji i medijima: prepoznavanje i prevencija*. Zagreb: MarkoM usluge.

41. Milivojević, Z. (2017). Ne veruj u idole: Postoji li kriza velikih uzora? <http://milivojevic.info> . Preuzeto: 3.8.2021.
42. Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću*. Zagreb: SM Naklada
43. Miljević-Ridički, R., Pavin Ivanec, T. (2009). Važnost socijalnog konteksta za kognitivni razvoj predškolske djece – usporedba kognitivne uspješnosti djece koja odrastaju u različitim obiteljskom i institucionalnom okruženju. *Suvremena psihologija*, Vol. 12 No. 2 <https://hrcak.srce.hr/82956> . Preuzeto: 17.8.2021.
44. Miljković, D., Rijavec, M. (2004). *Bolje biti vjetar nego list*. Zagreb: IEP
45. Mlinarević, V. (2004). Dijete i televizija. *Rastimo zajedno: zbornik radova*. Centar za predškolski odgoj; Visoka učiteljska škola; 39-46. <https://www.bib.irb.hr> . Preuzeto: 19.8.2021.
46. Mlinarević, V. (2004). Vrtićno okruženje usmjereno na dijete. *Život i škola* 11, 112-119. <https://bib.irb.hr> . Preuzeto: 17.8.2021.
47. Mlinarević, V., Tomas, S. (2010). *Partnerstvo roditelja i odgojitelja – čimbenik razvoja socijalne kompetencije djece*. Magistra Iadertina, Vol 5 No. 1, 143-158. <https://hrcak.srce.hr/68324> . Preuzeto: 17.8.2021.
48. Mrnjaus, K. (2008). *Pedagoška promišljanja o vrijednostima*. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
49. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014). Zagreb: *Republika Hrvatska: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta*.
50. Paik H.; Comstock G. (1994). The effects of television violence on antisocial behavior: A meta-analysis. *Communication Research*, 21, 516–546.
51. Parke, R.D. (1996). *Fatherhood*. The developing child. London: Harvard University Press. hup.harvard.edu/catalog.php?isbn=9780674295186
52. Pećnik, N., Starc, B. (2010). *Roditeljstvo u najboljem interesu djeteta i podrška roditeljima najmlađe djece*. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku
53. Penjak, A. (2010). Mozart ili Pocoyo – drugi roditelji KGOY generacije. *Školski vjesnik*, 59, 4, 511-522. <https://hrcak.srce.hr/82403>
54. Petrović-Sočo, B. (2007). *kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje-holistički pristup*. Zagreb: Mali profesor.
55. Price-Mitchell, M. (2016). *Integrity:: the basis of social harmony and action*. <https://www.mpricemitchell.com/> . Preuzeto: 3.8.2021.

56. Price-Mitchell, M. (2016). *Family Values: What Children Learn from Parents*. <https://www.mpricemitchell.com/> . Preuzeto: 3.8.2021.
57. Rakić, V., Vukušić, S. (2010). Odgoj i obrazovanje za vrijednosti. *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, Vol. 19 No. 4-5 (108-109).
58. Reić Ercegovac, I., Ljubetić, M. (2019). Svjesnost u roditeljstvu majki i očeva djece različite dobi: Validacija hrvatske inačice upitnika. *Psihologijske teme*. Vol. 28 No. 2. <https://hrcak.srce.hr/223188>. Preuzeto: 21.8.2021.
59. Samples, F., Aber, L. (1998). Evaluations of school-based violence prevention programs. In D. S. Elliot, B. A. Hamburg, K.R. Williams (Eds.), *Violence in American schools. A new perspective* (pp. 217-225). Cambridge, UK: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9780511840913.008> . Preuzeto: 17.8.2021.
60. Sindik, J. (2008). Poticajno okruženje i osobni prostor djece u dječjem vrtiću. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, Vol. 3(2008)1 No. 5 <https://hrcak.srce.hr/25807> . Preuzeto: 18.8.2021.
61. Sindik, J. (2012). Kako roditelji percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu?. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 18 (1), 5-33. <https://hrcak.srce.hr/85379> . Preuzeto: 6.8.2021.
62. Sindik, J. (2014). Karakteristike dobrih odgajatelja. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol. 20 No. 75. <https://hrcak.srce.hr.159078> . Preuzeto: 18.8.2021.
63. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić zajednica koja uči – mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Zagreb: Spektar media.
64. Slunjski, E. (2012). *Tragovima dječjih stopa*. Zagreb: Profil.
65. Slunjski, E. i suradnici. (2015). *Izvan okvira-kvalitativni iskoraci u shvaćanju i oblikovanju predškolskog kurikulumu*. Zagreb: Element
66. Šagud, M. (2006). *Odgajatelj kao reflektivni praktičar*. Petrinja: Visoka učiteljska škola.
67. Šijaković, E. (2015). *Poticanje čitanja kod djece predškolske i školske dobi*. <https://urn.nsk.hr:172:594156> .Preuzeto:18.8.2021.
68. Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol .17 No. 66, <https://hrčak.srce.hr/124183>

69. Vučetić, V. (2019). Medijska pismenost kao ključna kompetencija 21. stoljeća. *South Eastern European Journal of Communication*, Vol. 1 No. 2, <https://hrcak.srce.hr/233226> . preuzeto: 21.8.2021.
70. Witt, S. D. (2000). The influence of television on children's gender role socialization. *Childhood Education*, 76 (5), 322-324.
71. Zgrabljic Rotar, N. (2008). *Medijska pismenost i medijska etika u civilnom društvu: Mediji, kultura i civilno društvo*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk
72. Zima, D. (2002). Spolni identitet i stereotipi: Jesu li spolne uloge tabuizirane u Hrvatskoj dječjoj književnosti?. *Tabu teme u književnosti za djecu i mladež*. Zbornik, (80-89), priredila Ranka Javor.
73. Zloković, J. (2014). Komercijalizacija ranog djetinjstva i stvaranje vrijednosnih „mentalnih mapa“. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 16 (Sp.Ed.1): 291-303. <https://doi.org/10.15516/cje.v16i0.953> . Preuzeto: 18.8.2021.
74. Živčić-Bećirević, I., Smojver-Ažić, S., Miščenić, G. (2003). Problemi u ponašanju predškolske djece prema procjeni roditelja i odgojitelja. *Psihologijske teme*, Vol. 12 No. 1: 63-76. <https://hrcak.srce.hr/166696> . Preuzeto: 18.8.2021.
75. Župančić, M., Haskić, A. (2020). Socijalna kompetentnost u ranoj i predškolskoj dobi. *Metodički obzori*, broj 15 (1) 28 (111-122). <https://hrcak.srce.hr> . Preuzeto: 18.8.2021.

7. Sažetak

Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati stavove djece, njihovih roditelja i odgojitelja o ulozi uzora i junaka u njihovom životu te o vrijednostima koje njeguju kod djece u obitelji odnosno u odgojno-obrazovnoj ustanovi. U istraživanju je sudjelovalo po deset ispitanika (ukupno 30), a provodilo se 2020./2021. godine. Za prikupljanje podataka odabran je polustrukturirani intervju. Dobiveni rezultati pokazali su da su djeci uzori i junaci osobe s kojima su okruženi svakodnevno (roditelji, braća, sestre, bake i djedovi, prijatelji, odgojitelji) bez obzira na dob ispitanika što nam ukazuje na važnost bliskih osoba kao prenositelja znanja i vrijednosti, ali isto tako i obvezuje na ponašanje i življenje koje će biti uzorno, posvećeno i u skladu s humanim vrijednostima. Također, dobiveni rezultati sugeriraju na slične vrijednosti roditelja i odgojitelja koji zajedno utječu na stavove i vrijednosti djece.

Ključne riječi: uzori i junaci, igra, vrijednosti, uloga odraslih, mediji

8. Abstract

The aim of this research was to investigate the attitudes of children, their parents, and preschool educators about role models and heroes in their lives and the values they nurture in the family or in the educational institution. The study involved ten respondents (a total of 30 research participants) and was conducted in 2020/2021. Semi-structured interview was selected for data collection. The obtained results showed that role models and heroes are persons surrounded by research participants every day (parents, brothers, sisters, grandparents, friends, educators) regardless of their age. Obtained research results indicate the importance of close people relationships as transmitters of knowledge and values. Also, the obtained results suggest similar values of parents and educators who together influence the attitudes and values of children.

Keywords: role models and heroes, game, values, role of adults, media

9. Prilozi

Priloženi su transkripti razgovora obavljenih sa djecom, njihovim roditeljima i odgojiteljima. I je ispitivač, D je dijete, R roditelj, a O odgojitelj.

TRANSKRIPTI

DIJETE 1: 5,11god.

I: Reci mi tko ti je drag?

D: None i dida

I: A tko je za tebe superjunak?

D: Fleš

I: Zašto ti je Fleš tako važan, zašto ti je fleš drag?

D: Zato šta on ima moći munje

I: Šta ima?

D: Moći munje.

I: Munje? A reci mi zašto su ti none i dida dragi?

D: Zato none mi je naručila preko interneta neku kopačku.

I: Koje bi ti volio imati moći ili super moći? Šta bi volio imati?

D: Moć munje.

I: Kad si tužan tko te može utješiti? Kad si nešto jako, jako tužan?

D: Andro (stariji brat), Nona i dida ako sam kući kod none i dide i dida Andro.

I: A tko ti pomaže da budeš sretan?

I: Kako ti none pomaže da budeš sretan?

D: None.

D: Naruči mi neki bombon i ja sam odma sretan.

I: A tko ti pomaže kad si ljut?

D: Andro. (Brat)

I: A kad te nešto strah, tko ti onda pomogne, kad se bojiš nečeg?

D: Svi.

I: Tko su to svi?

D: None ili dida Bepo, dida Andro, baka, tata, mama, Andro.

I: A kad te muče neke brige, kad si nešto zabrinut, kome onda kažeš te brige, kome se povjeriš?

D: Noni i didi.

I: Noni i didi. A rekao si da je Fleš za tebe superjunak. Jesi li ti po nečemu sličan tom superjunaku?

D: Da!

I: Po čemu?

D: Ima istu frizuru ko ja.

I: Aha, imate frizuru istu. Reci mi zašto je Flešu važna ta munja? Zašto on ima tu munju, zbog čega je ta munja važna?

D: Zato jer ga udrio grom.

I: Zašto bi ti želio imati munju? Što bi ti s tom munjom radio kad bi imao tu super moć da imaš munju?

D: Fleš je brži od motora, ja volim ko je brži od motora.

I: Ti bi želio biti brži od motora, to misliš?

D: Da.

I: Što bi s tom brzinom? Zašto ti je važna ta brzina, kako bi mogao iskoristiti tu brzinu?

D: Zato, zato, zato, ako padnu ptičice...ili

I: Šta ako padnu ptičice?

D: On da može brzinu ako padnu ptičice

I: Šta bi ti sa ptičicama, bi li spasio ptičice?

D: Da.

I: Koga bi još spasio?

D: Ako su došli zločesti ja bi spasio ljude.

RODITELJ 1 36 godina

I: Kako bi definirali pojam uzor?

R: Roditelji.

I: A kako bi definirali pojam idol?

R: U mom slučaju nogometaš.

I: A tko je za Vas superjunak?

R: B.! (Mlađi sin, s kojim je vođen intervju)

I: Koji su bili Vaši uzori u djetinjstvu?

R: Roditelji.

I: Zašto su Vam oni bili važni?

R: Bili su mi važni i ostali najvažniji osim sad moje djece, a zato jer su mi omogućili sve i kad si dijete ne možeš bez njih, jednostavno si izgubljen bez roditelja, oni su ti najbitniji.

I: Koje vrijednosti negujete kod kuće?

R: Zajedništvo, poštivanje, grljenje, ljubav, molitva.

I: U kakvu osobu biste željeli da izraste Vaše dijete?

R: U poštenu, dobru, snalažljivu.

I: Vodite li računa o tome u kakvog će se super junaka Vaše dijete ugledati, odnosno tko će mu biti uzor?

R: Pazim, a kako ću pazit. Pazim, dok je mal mogu pazit šta će gledat, s kime će se družiti, a kasnije ću se potruditi paziti ali ne znam oću li uspijeti u tome.

I: Možete li navesti neke pozitivne strane superjunaštva za razvoj djeteta?

R: A pozitivno da mogu sve riješiti, da ih ništa nije strah.

I: A negativne strane superjunaštva na razvoj?

R: Da superjunaci...pokazali su da oni nikad ne izgube tako da oni djecu nauče da ne znaju što je poraz, da mora uvijek biti po njihovom.

DIJETE 2 6,11god.

I: Reci mi tko ti je drag?

D: Pa drag mi je prijatelj Patricija i mama i tata i svi drugi koji me vole na svijetu.

I: A tko je za tebe superjunak?

D: A recimo tata ili mama.

I: Zašto su oni za tebe super junaci?

D: Pa dobro inače kad padnem i ako bude neka rana oni mi saniraju predobro.

I: A što ti se najviše sviđa kod tog tvog superjunaka?

D: Kod mame mi se sviđa što doslovno ima slatke flastere, a kod tate mi se sviđa šta tako reče da se dignem i da je sve ok.

I: A koje bi ti željela imati supermoći?

D: Pa tila bi imati moć da mogu zazvati grmljavinu, da mogu zazvat sunce i grmljavinu i vremensku prognozu kakva će biti.

I: I zašto ti je važno to?

D: Pa zato da mogu ono pomicati da bude dan ili noć, ili mogu pomicati da bude samo dan ili kiša ili grmljavina.

I: A kad si tužna tko te može utješiti?

D: Mama i tata

I: A tko ti pomaže da budeš sretna?

D: Pa doslovno mi pomaže kad nešto presmiješno upalim onda mi se tada suze maknu sa lica.

I: A tko ti pomaže kad si ljuta?

D: Pa pomaže mi ono da instaliram jednu igricu na tabletu pa onda je igram pet minuta.

I: Kad te strah nešto, tko ti pomaže?

D: Pa pomaže mi jedan moj plišanac koji makne strah.

I: Kome se povjeriš kad te muče neke brige, problemi?

D: Pa mami i tati inače se povjerim.

I: Po čemu si ti slična svome superjunaku?

D: Pa dobro, slična sam po tati zato što imamo iste oči, imamo sa iste strane madež i to je sve.

RODITELJ 2 37 godina

I: Kako bi definirali pojam uzor?

R: Roditelji su najbolji uzor, znači u principu dica su ono šta su roditelji, kopiraju. Mi bismo im trebali biti najbolji uzori, u biti usaditi im ono što im najbolje možemo usaditi.

I: A kako bi definirali pojam idol?

R: Idol je po meni nešto šta je više, neka poznata ličnost, idoli po meni nisu roditelji.

I: A tko je za Vas superjunak?

R: Wonder Woman jer je žensko.

I: Koji su bili Vaši uzori u djetinjstvu?

R: Moji uzori su bili mater i otac i starija sestra.

I: Zašto su Vam oni bili važni?

R: Zato što smo provodili najviše vremena zajedno, jer sam vidjela da su uspješni i tila sam i ja bit ista kao i oni.

I: Koje vrijednosti negujete kod kuće?

R: Poštenje prije svega, poštivanje odraslih, bon-ton, urednost.

I: U kakvu osobu biste željeli da izraste Vaše dijete?

R: Poštena, marljiva i samostalna.

I: Vodite li računa o tome u kakvog će se super junaka Vaše dijete ugledati, odnosno tko će mu biti uzor?

R: Teško, mislim da bi prije ona trebala bit taj neki superjunak koji bi nekome trebala bit uzor, ona je dosta posebna, ne mogu je definirat sa niti jednim uzorom.

I: Možete li navesti neke pozitivne strane superjunaštva za razvoj djeteta?

R: Pa potiče ih prvo na hrabrost i odvažnost.

I: A negativne strane superjunaštva na razvoj?

R: Dosta zna biti nekih negativnih dijelova, borba.

DIJETE 3 6,2god.

I: Tko ti je drag? Tko ti je važan?

D: Mama.

I: Zbog čega?

D: Zato jel me uvijek sluša i zato jel je dobra prema meni.

I: Tko ti je superjunak?

D: Ironman!

I: A zašto ti je on važan?

D: Zato jer on ima ka one lasere.

I: Što ti se najviše sviđa kod tog superjunaka?

D: To što on može letit.

I: A koje bi ti volio imati moći ili supermoći?

D: Da mogu isto letit.

I: A zašto je važno moći letjet? Zašto misliš da je to neka supermoć? Što bi mogao radit sa tom supermoći?

D: Zato da te niko ne udari i zato da te niko ne ubije.

I: Kad si tužan tko te može utješiti?

D: Neki moj prijatelj.

I: A tko ti pomaže da budeš sretan?

D; Marin.(prijatelj)

I: Tko ti pomaže kad si ljut?

D:Marlo. (prijatelj)

I: A tko ti pomaže kad te strah?

D: Ja sam sebi.

I: Kako

D: Lipo, smirim se nekako.

I: Kome se povjeriš kada te muče razne brige?

D: Isusu.

I: I po čemu si sličan svome superjunaku Ajronmenu? Imate li vas dvojica neke sličnosti?

D: Uvijek se igram kao on i kad sam napravija od igračka neku njegovu rukavicu.

RODITELJ 3 44 godine

I: Kako biste definirali pojam uzor?

R: Pa nešto čime bi se dijete trebalo ponositi i na kraju krajeva taj uzor prenit sebi na svoja životna gledišta.

I: A kako biste definirali pojam idol?

R: Idol su već neki ti glumci, već je to maštanje te djece kako bi volili bit kao glumci ili kao pjevači ili tako nešto.

I: A tko je po Vama superjunak?

R: A trebali bi bit mama i tata ali ja mislim da su Supermeni, Betmeni i tako ti neki.

I: Koji su bili Vaši uzori u djetinjstvu?

R: Mama definitivno!

I: Zbog čega Vam je ona bila važna?

R: Pa zato šta me stalno bodrila, stalno me tješila i dan danas to radi.

I: Koje vrijednosti negujete kod kuće, kod svoje djece?

R: Pa uglavnom taj neki odgoj ali ne ovaj moderni nego više onaj starinski kojim je mene mama moja odgojila.

I: U kakvu osobu biste voljeli da izraste Vaše dijete?

R: Poštenog čovjeka.

I: Vodite li računa o tome u kakvog će se superjunaka Vaše dijete ugledati, odnosno tko će mu bit uzor?

R: U nas je sve to malo skraćeno, znači nema gledanja tih crtića, mobitela nego je to više priroda tako da nadam se da mu neće biti Spajdermeni, Supermeni nego više ono šta ga mi učimo.

I: Možete li navesti neke pozitivne strane superjunaštva na razvoj djeteta?

R: Pa mogu. Eventualno ta snaga koju oni njima daju da se ne boje, da idu naprijed i to je jedino šta bi rekla.

I: A negativne strane?

R: Negativne strane su šta vide tu tuču, nasilje, ruganja i to sve skupa.

DIJETE 4 6god.

I: Tko ti je drag?

D: Moj brat!

I: A tko je za tebe superjunak?

D: Tata.

I: A zašto ti je važan, zašto ti je baš on superjunak?

D: Zato jer me štiti.

I: I što ti se najviše sviđa kod tog tvog superjunaka, što ti je najdraže? Ima li on neku moć?

D: Da, ima moć snage.

I: Kako on tu svoju moć snage koristi?

D: Ako neko njega maltretira onda.

I: A koju bi ti moć volio imati ili neku supermoć?

D: Moć vatre.

I: Šta bi ti s tom moći vatre radio?

D: Radio bi vulkan od vatre.

I: Kad si ti tužan tko te može utješiti?

D: Mama.

I: A tko ti pomaže da budeš sretan?

D: Mama.

I: A tko ti pomaže kad si ljut?

D: Tata.

I: A tko ti pomaže kad te strah?

D: Mama.

I: Kako ti tata pomogne kad si ljut?

D: Pa... moram se sitit.

I: A kako ti mama pomogne da te ne bude strah?

D: Tako da me utješi.

I: A kome se povjeriš kad te muče razne brige ili kad imaš neki problem?

D: Što znači povjerim?

I: Kad to nekome kažeš. Kome kažeš?

D: Tati.

I: I po čemu si sličan svome superjunaku? Imaš li ti neku supermoć kao tvoj superjunak? Rekao si da tvoj tata ima supermoć snage, imaš li ti neku supermoć kao tata?

D: Još ne znam.

I: Jesi li mu po nečemu sličan?

D: Ne.

RODITELJ 4 41 godina

I: Kako biste definirali pojam uzor?

R: Kao netko na koga se ugledate u nekim vještinama koje vas inspiriraju.

I: A kako biste definirali pojam idol?

R: Slično samo neko koga dižete u neke visine koje su iznad toga svega.

I: A tko je po Vama superjunak?

R: Ja!

I: Koji su bili Vaši uzori u djetinjstvu?

R: Uzor u djetinjstvu mi je bio moj ujak.

I: Zbog čega Vam je on bio važan?

R: Uzor mi je bio jer se ponašao onako kako sam ja želio da se ponaša što je meni bilo lijepo, takav sam ja želio biti kad odrastem i takav sam ja danas.

I: Koje vrijednosti negujete kod kuće, kod svoje djece?

R: Uzajamno poštivanje, prihvaćanje, podupiranje, pomaganje.

I: U kakvu osobu biste voljeli da izraste Vaše dijete?

R: U osobu koja slijedi svoje snove, u osobu koja pomaže drugim ljudima.

I: Vodite li računa o tome u kakvog će se superjunaka Vaše dijete ugledati, odnosno tko će mu biti uzor?

R: Vodim o tome dosta računa, diskretno mu prezentiramo vrijednosti ljudi, superjunaka nazovimo ih tako koje ja podržavam i u okruženju svome mu takve ljude i plasiramo.

I: Možete li navesti neke pozitivne strane superjunaštva na razvoj djeteta?

R: Pozitivne strane su te da superjunak je svjestan svojih mana i svojih vrlina i superjunak kad padne on se brzo dignu i superjunak to može.

I: A negativne strane?

R: Negativne su strane ako to ne priuštite djeci, djeca misle da superjunaci nikad ne padnu i onda se razočaraju kad oni padnu. Ako djeca gledaju tebe kao superjunaka, ako te vide kad padneš da si tužan, da si dolje i da se spremno dižeš, onda im pokažeš što je zaista pravi superjunak. Ponekad je problem kod djece koliko sam skužio da percipiraju na drugačiji način superjunake, da nikaad ne padaju , da nikad ne griješe, to je velika mana.

DIJETE 5 7 god.

I: Reci mi tko ti je drag?

D: Marlo.(Prijatelj)

I: A tko je za tebe superjunak?

D: Stipe.(Prijatelj)

I: A reci mi zašto su ti Marlo i Stipe važni?

D: Zato jer prvi sve zna, nema veze šta drugi malo divlja ali je dobar.

I: I zašto su ti oni važni? Po čemu su oni za tebe superjunaci?

D: Marlo je jako dobar prema meni, a Stipe me zaštićuje od onih zločestih i to je sve to.

I: Što ti se najviše sviđa kod tih tvojih superjunaka? Što ti je posebno kod njih drago?

D: To šta me štite.

I: A koju bi ti volio imati moć ili supermoć?

D: Superbrze reflekse.

I: I kako bi ti oni mogli pomoći, ti superbrzi refleksi?

D: Da je olovka tu a ja je samo brzo uzmem prije nego šta on uzme.

I: A kad si tužan tko te može utješiti?

D: Marlo.

I: A tko ti pomaže da budeš sretan?

D: Mateo (Prijatelj)

I: A tko ti pomaže kad si ljut?

D: Ne znam baš, teško je to.

I: A kad te strah tko ti pomogne?

D: Stipe i Josip.

I: Kad si ljut možda ti nešto drugo pomogne, što ti pomaže kad si ljut da te prođe ljutnja?

D: Da me oni nasmiješe i onda ću bit smiješan.

I: Kome se povjeriš kada te muče razne brige, kad imaš neki problem kome to kažeš?

D: Teti.

I: A po čemu si ti sličan svojim superjunacima, Stipi, Marlu...tim dječacima šta su za tebe superjunaci?

D: Jesam po Stipi malo ali ne divljam baš tako ko on.

I: Šta misliš po čemu si još sličan?

D: To je sve.

RODITELJ 5 39 godina

I: Kako biste definirali pojam uzor?

R: Uzor ono kao roditelj, da budem uzor, svom djetetu primjer.

I: A kako biste definirali pojam idol?

R: Idol kad ti je neko važan, kad se u nekoga ugledaš.

I: A tko je po Vama superjunak?

R: Isto kad ti je važan i na njega se ugledaš, na primjer ja svoje dite tretiram kao superjunaka.

I: Koji su bili Vaši uzori u djetinjstvu?

R: Uzor mi je uvijek bio netko ko je bolji od mene, uvijek bi se ugleda na bolje.

I: Zbog čega su Vam oni bili važni?

R: Eto zato šta sam ja tio tako, uvik sam tio bit kao oni, uvik su bili neki bolji od mene a ja nisam bio dorasta tome, zato sam tio bit kao oni.

I: Koje vrijednosti negujete kod kuće, kod svoje djece?

R: Obitelj, uvik na prvom mistu!

I: U kakvu osobu biste voljeli da izraste Vaše dijete?

R: A to je malo teško pitanje, isto da ide nekim putem kojim sam ja iša, samo da dobrim putem ide.

I: Vodite li računa o tome u kakvog će se superjunaka Vaše dijete ugledati, odnosno tko će mu bit uzor?

R: Pazim, pazim, vratit ćemo na prethodno pitanje, da ide mojim putem, nek ide nekim dobrim putem a ko će mu bit uzor to nek on sam odluči.

I: Možete li navesti neke pozitivne strane superjunaštva na razvoj djeteta?

R: Ne pada mi sad baš ništa na pamet, ali bar nešto da bude dobro.

I: A negativne strane?

R: Definitivno negativno ne podržavam u nikojem smislu, ne gledam tako, samo da bude dobro, eto.

DIJETE 6 7god.

I: Reci mi tko ti je drag?

D: (duže razmišlja) Spiderman.

I: A tko je za tebe superjunak?

D: Isto Spiderman.

I: Zašto ti je on važan?

D: Zato šta je super, ima mrežu, spašava ljude i jak je.

I: I što ti se najviše sviđa kod tog superjunaka, što ti je najdraže kod njega?

D: Njegova mreža i kako ide kroz zgrade.

I: A koju bi ti volio imati moć ili supermoć?

D: To još ne znam, možda da mogu letit i pretvarat se u stvari.

I: I šta bi s tom moći, kako bi ti mogla koristit ta moć?

D: Pa na primjer kad zlikovac dođe da se ja kamufliram i da se pretvorim u nešto pa da on mene ne primijeti, onda ja njega iznenadim.

I: A tko ti pomaže da budeš sretan?

D: Ironman.

I: A tko ti pomaže kad si ljut?

D: Hulk.

I: A tko te može utješit kad si tužan?

D: Prijatelji.

I: Tko ti pomaže kad te strah?

D: Prijatelji i mama i tata.

I: A kome se povjериš kad te muče razne brige ili imaš neki problem?

D: Nekom, na primjer mami ili tati.

I: A po čemu si ti sličan svome superjunaku?

D: Pa po tome što se znam šuljat i kad ja prolazim nekad me neko ne vidi.

I: Misliš da imaš tu moć da si nevidljiv?

D: Da.

RODITELJ 6 35 godina

I: Kako biste definirali pojam uzor?

R: Osoba neka čije nam osobine predstavljaju nešto važno, da se ugledamo na njega.

I: A kako biste definirali pojam idol?

R: Ona nam ne mora bit uzor, nego tu osobu idealiziramo, na njoj nam se nešto sviđa, može bit neka poznata osoba, to može bit neka znanstvena ličnost, glazbena.

I: A tko je po Vama superjunak?

R: Moj ćaća!

I: Koji su bili Vaši uzori u djetinjstvu?

R: Moja baka.

I: Zbog čega Vam je ona bila važna?

R: Ona mi je i dan danas najvažnija ličnost, zato šta je imala težak život, zato šta je bila uvijek pozitivna, vesela, davala se nama sto posto i zato šta je najbolji čovik ikad!

I: Koje vrijednosti negujete kod kuće, kod svoje djece?

R: Zajedništvo, iskrenost, prijateljstvo, strpljenje.

I: U kakvu osobu biste voljeli da izraste Vaše dijete?

R: Sretnu!

I: Vodite li računa o tome u kakvog će se superjunaka Vaše dijete ugledati, odnosno tko će mu bit uzor?

R: Naravno, nadam se da ću im ja bit uzor a ne tata. Imaju širi izbor superjunaka uzora, mogu se ugledat na bake i dide.

I: Možete li navesti neke pozitivne strane superjunaštva na razvoj djeteta?

R: Mogu utjecati na hrabrost, na samopouzdanje.

I: A negativne strane?

R: Negativno može biti kad se „ufilmaju“ da mogu letit i da imaju supermoći. Važno ih je usmjerit da mogu razlikovat zbilju od imaginacije.

DIJETE 7 4,6 godina

I: Tko ti je drag?

D: Pa draga mi je mama i Bruna na primjer.

I: Tko je za tebe superjunak?

D: Moja mama i tata.

I: A što ti se najviše sviđa kod superjunaka?

D: Ona maska.

I: A zašto su ti mama i tata važni?

D: Zato šta su moji roditelji:

I: Zašto ti je superjunak važan?

D: Zato šta spašava svijet.

I: Pa tko je onda za tebe superjunak?

D: Mama!

I: Koje bi voljela imati moći ili supermoći?

D: Elza moći.

I: A kad si tužna tko te može utješiti?

D: Pa na primjer Bruna me može utješiti i mama.

I: Tko ti pomaže da budeš sretna?

D: Pa mama.

I: Tko ti pomaže kad si ljuta?

D: Isto mama.

I: Tko ti pomaže kad te strah?

D: Mamica.

I: Kome se povjериš kad te muče razne brige, neki problemi?

D: Ja nikad nemam brige, samo probleme ponekad. Alergična sam na grickalice.

I: Tko ti pomogne u vezi tog problema?

D: Mama, pa onda mi da čaj.

I: Po čemu si ti slična svome superjunaku?

D: Pa po kosi kao mama.

I: koje supermoći ima tvoj junak?

D: Pa moja mama ima moć ljubavi.

RODITELJ 7 34 godine

I: Kako biste definirali pojam uzor?

R: Uzor je netko ko me se ja najviše divim a to je moja mater.

I: Kako bi definirali pojam idol?

R: A idol je mašta.

I: Tko je po Vama superjunak?

R: Superjunak je moj pokojni suprug.

I: Koji su bili Vaši uzori u djetinjstvu?

R: To je uglavnom bilo između nas djece, moji prijatelji, a ja sam bila bit na primjer doktorica, učiteljica, to su mi bili uzori.

I: Zbog čega su Vam oni bili važni?

R: Zato šta su bili, pogotovo učiteljica, dio mog života, svakodnevnica, pa valjda radi toga.

I: Koje vrijednosti negujete kod kuće?

R: Ljubav i međusobno poštivanje.

I: U kakvu osobu biste voljeli da izraste Vaše dijete?

R: Samo da bude sretna.

I: Vodite li računa o tome u kakvog će se superjunaka Vaše dijete ugledati, odnosno tko će mu biti uzor?

R: Baš ne pazim, ali isto ne bih voljela da joj uzor bude na primjer neka grupa koja je pre luda, punk i to, bojim se puberteta i tih idola u pubertetu i uzora.

I: Možete li navesti neke pozitivne strane superjunaštva na razvoj djeteta?

R: Pa dobrota, nježnost, komunikacija.

I: A neke negativne strane?

R: Negativna strana je naivnost.

DIJETE 8 6 GOD.

I: Tko ti je drag?

D: Tete.

I: Tko je za tebe superjunak?

D: Prijatelji moji iz vrtića.

I: Zašto su prijatelji važni ? I tete?

D: Zato jer tete rade u vrtiću i moraju biti u vrtiću zato jer moraju paziti djecu.

I: A zašto su ti prijatelji važni?

D: Zato jer se mogu sa njima igrati, mogu jako dobre igre pripremiti.

I: Što ti se najviše sviđa kod tih tvojih prijatelja superjunaka?

D: Što dobre igre sastavljaju i dobre igre imaju u glavi.

I: A koju bi ti volio imati moć ili supermoć?

D: Letenja bi volio imati, da mogu letjeti.

I: Kad si tužan tko te može utješiti?

D: Može me utješiti Duje i Gabrijel.

I: A tko ti pomaže da budeš sretan?

D: Josip K.

I: Tko ti pomaže kad si ljut?

D: Neo.

I: Tko ti pomaže kad te strah, kad se nečega bojiš?

D: Marlo.

I: Kome se povjeriš kad te muče razne brige?

D: Marinu.

I: Zašto baš Marinu?

D: Zato jer i on zna mi pomagat tako.

I: Po čemu si ti sličan svome superjunaku?

D: Zato jer volim superjunake i volio bi ja biti superjunak.

I: Jesi li po nečemu sličan svojim superjunacima, prijateljima?

D: Nisam.

RODITELJ 8 38 godina 3.5.2021.

I: Kako bi Vi definirali pojam uzor?

R: Pojam uzor definirala bi kroz neka djela poštenja, pravednosti, solidarnosti.

I: A kako bi definirali pojam idol?

R: Pojam idol, pa nemam neki baš pojam idol nego idol više kao Bog, u smislu vjere.

I: A koji su bili Vaši uzori u djetinjstvu?

R: Moji uzori u djetinjstvu bili su prvenstveno roditelji i Isus.

I: Po Vama tko bi bio superjunak?

R: Superjunak po meni je onaj svako koji čini neko dobro djelo, to je za mene superjunak.

I: Zašto su Vam uzori iz djetinjstva važni?

R: Važni su zato što su me obilježili danas kao osobu, a važni su i dalje zato što su oni mislim bitni uvijek u našem životu.

I: Koje vrijednosti negujete kod kuće, u svojoj obitelji, što Vam je bitno?

R: Vrijednosti znači, briga, pažnja, ljubav, nježnost, neka pravednost, poštenje.

I: U kakvu osobu bi ste da izraste Vaše dijete?

R: Pa željela bi da izraste u osobu moralnu, pravednu, poštenu, vrijednu, empatičnu.

I: Vodite li računa o tome u kakvog će se superjunaka Vaše dijete ugledati, odnosno tko će mu biti uzor?

R: Pazim na to, svakodnevno pazim da ima uzor u meni i drugim ljudima koji ga okružuju, odgojiteljima, u svim ljudima koji čine neko dobro za razvoj djeteta.

I: Možete li navesti neke pozitivne strane superjunaštva na razvoj djeteta?

R: Mogu utjecati danas u budućnosti i inače da ih usmjeravaju u tome da čine dobro, da se razvijaju u pozitivnom smislu.

I: A kako bi mogli utjecati negativno?

R: A mogli bi negativno utjecati kroz neke loše navike, kroz neke medije, kompjutere, igrice.

DIETE 9 5,5god.

I: Tko ti je drag?

D: Mama i tata.

I: A tko je za tebe superjunak?

D: Tata.

I: Zašto ti je on važan?

D: Zato što mi je on prijatelj i ja ga volim.

I: I što ti se najviše sviđa kod tog tvog superjunaka?

D: Volim kad igramo memory, volim kad igramo Čovječe, volim kad igramo skrivača, kad vozimo biku i sve.

I: A koje bi ti voljela imati moći ili supermoći?

D: (razmišlja)

I: Ima li taj tvoj superjunak, tata neke supermoći?

D: Ne, nema niti jedne ali ga ja zovem superjunak.

I: Koje bi ti voljela imati moći ili supermoći?

D: Voljela bi imati moć da brzo trčim.

I: Kad si tužna tko te može utješiti?

D: Može mi mama dati neki slatkiš ili bar neku igračku da mi kupi.

I: A tko ti pomaže da budeš sretna?

D: Mama i tata.

I: Tko ti pomaže kad si ljuta?

D: Mama.

I: A kad te strah tko ti pomaže?

D: Isto mama.

I: Kome se povjериš kada te muče neke brige, kad si nešto zabrinuta, kad imaš neki problem?

D: Mama i tata.

I: Po čemu si ti slična svome superjunaku?

D: Slična sam da se zajedno družimo.

RODITELJ 9 36 godina 3.5.2021.

I: Kako bi definirali pojam uzor?

R: Uzor? Kao, ja bi to definirala kao nekoga ko mi nešto znači, čiji mi postupci ili nešto imponiraju, u čemu vidim nekoga što bi ja htjela bit.

I: A kako bi definirali pojam idol?

R: Idol? Pa to više doživljavam kao nekakav, ne znam, je li mislite kao suprotnosti? Idol mi je više kao neka zvijezda na televiziji.

I: Tko su bili Vaši uzori u djetinjstvu?

R: Najveći uzor mi je bio moj otac i još uvijek je nekako.

I: Zašto Vam je on bio važan?

R: Pa zato što sam s njim imala tu jednu opuštenost nekako. Mama je držala ovu..., mama je bila čizma a on je bio onako on bi rekao valcer.

I: A po Vašem mišljenju tko je superjunak?

R: Superjunak je neko ko može sve napraviti za tebe u svakom trenutku.

I: Koje vrijednosti njegujete kod kuće?

R: Meni je bitan taj neki osjećaj, neka ljubav. Pokazivanje nekih emocija ne pretjerano nego onako, ja bi rekla da sam ja bila razmažena u smislu emocija, zato mi je to danas važno i kod mog djeteta.

I: U kakvu osobu bi ste željeli da izraste Vaše dijete?

R: Voljela bi da bude dobar čovjek.

I: Vodite li računa o tome u kakvog će se superjunaka ugledati Vaše dijete. Odnosno tko će mu biti uzori?

R: E danas je to jako teško uz svu ovu silu medijskog pritiska u biti im stvoriti da sve to šta je na televiziji ne treba im biti uzor, nego da su uzor neke stvari koje oni imaju kod kuće. Puno teže je

zadržat te uzore koje sam ja imala, recimo kod mog oca danas i da nekako im dokazat da to šta imaju doma je netko ko će uvijek bit uz njih.

I: Možete li navesti neke pozitivne strane superjunaštva za razvoj djeteta?

R: Pa dobro je ako ne pređe u neku fikciju djeci, ja mislim da nije loše, neke stvari koje oni sad brže uče, dostupnije su im informacije u tom smislu, ali problem je kad ode se u neku pretjeranost u svemu.

I: To bi ste istakli kao neku negativnu stranu?

R: E, pretjeranost, više ih to zaokupi. Možda se ja ne sjećam svoga djetinjstva. Možda sam ja isto tako letili vani, u biti čini mi se da jesmo ko što oni sad lede na kompjutere i ove sve medijske privlačnosti.

DIJETE 10 6 GOD.

I: Tko ti je drag?

D: Draga mi je Lina.

I: A tko je za tebe superjunak?

D: Pa tata.

I: Zašto ti je važna Lina?

D: Zato jer mi je dobra.

I: A zašto ti je važan tata?

D: Zato jer mi je dobar prema meni.

I: A što ti se najviše sviđa kod tvog superjunaka?

D: Pa šta je dobar, šta mi pušta nekad Paddingtona, šta mi tako da da gledam neke crtiće šta ja volim.

I: Koje bi ti voljela imati moći, ili neke super moći? Je li bi voljela nešto imati?

D: Pa ono, ne baš, ja sam zainteresirana crtanjem i to.

I: Kad si tužna tko te može utješiti?

D: Mama.

I: Tko ti pomaže da budeš sretna?

D: Lina.

I: Tko ti pomaže kad si ljuta?

D: Isto Lina.

I: Kako ti Lina pomogne kad si ljuta?

D: Pa kaže mi: Ne brini se Mari, to će ti isto doći i tako to.

I: Kome se povjериš kada te muče razne brige?

D: Mami.

I: Po čemu si slična svome superjunaku?

D: Pa po dobroti i tako nešto.

RODITELJ 10 39 godina

I: Kako biste definirali pojam uzor?

R: Uzor je nešto onako kako bi trebalo bit, uzor je uvijek nešto najbolje čemu težiš i kakvi bi svi trebali bit, nešto najbolje.

I: A kako bi definirali pojam idol?

R: Pa ja osobno nemam idola, mislim da odrasli uopće nemaju neke idole, možda djeca dok su mala imaju neke idole, smatraju neke pjevače ili glumce kao idolom jer je to nešto sad važno šta bi oni volili bit.

I: A po Vašem mišljenju tko je superjunak?

R: Pa onaj ko uspije u životu, prije svega kao mama, bit prava mama i bit uzor svojoj djeci.

I: Tko su bili Vaši uzori u djetinjstvu?

R: Moji roditelji i brat.

I: Zbog čega su Vam oni bili važni, uzori?

M: Mama je imala tu čvrstoću i jakost jedne žene koja vodi obitelj u pravome smjeru i to pouzdanje i vjera u nju kao jedan veliki oslonac u životu.

I: Koje vrijednosti negujete kod kuće?

R: Najviše ljubav jer iz nje sve kreće.

I: U kakvu osobu bi ste željeli da izraste Vaše dijete?

R: Najvažnije mi je da ona bude sretna, da ostane vjerna Bogu i da je to vodi kroz život i onda će se sve posložiti.

I: Vodite li računa o tome u kakvog će se superjunaka ugledati Vaše dijete. Odnosno tko će mu biti uzori?

R: Pa mislim i kad čuje neke riječi, možda čak i unutar obitelji koje nisu u redu nastojim to s njom prokomentirati, da ona to ne shvaća tako ozbiljno, ali ona gledajući mene i muža sama vidi neke stvari za koje mi smatramo da su u redu.

I: Možete li navesti neke pozitivne strane superjunaštva za razvoj djeteta?

R: Najviše ljubav, danas se čini mi se djeca puno kritiziraju i previše, često ljudi misle da je ta kritika dobra. Mislim da se kroz veliku kritiku ubije duh djeteta i mislim da se treba napraviti neki balans između kritike, ljubavi i pohvale. Često idemo samo u tom jednom smjeru, nije dobro uvijek ni samo hvaliti djecu, treba samo realno.

I: A negativne strane?

R: Ne znam, ovisi tko je superjunak, ako dijete ima pozitivne uzore neće djelovati negativno.

ODGOJITELJI

ODGOJITELJ 1 52god.; 29god. radnog staža

I: Kako bi definirala pojam „uzor“?

O: Po meni bi uzor bila jedna osoba koja me motivira i koja mi daje neke smjernice za život da budem sretnija i zadovoljnija.

O: A kako bi definirala pojam „idol“?

O: Idol, to više bi povezala sa mladenaštvom, znači u pubertetskom razdoblju ja sam imala svoje idole i svi smo mi, moja generacija je imala svoje idole. To su neke osobe, većinom su bile iz javnog života s kojim smo se mi poistovjećivali.

I: Tko je superjunak?

O: Ha, a superjunak je uvijek po mome bila jedna osoba koja je imala rješenje za sve, koja me snažila, koja me nekako činila moćnim u tom vremenu kad sam bila dijete.

I: Koji su bili tvoji uzori u djetinjstvu?

O: Uzori su mi bili moji roditelji, uzor mi je bila i moja teta u vrtiću koje se i dan danas sjetim i moja učiteljica.

I: Zašto su ti teta i učiteljica bile važne?

O: Zato šta su mi oni su mi davali sigurnost, oni su mi u tom jednom periodu moga života bile oslonac, kad nije bilo roditelja bile su mi oslonac u situacijama u kojima sam se nalazila među svojim prijateljima, među svojim vršnjacima.

I: Koje vrijednosti neguješ kod djece u vrtiću?

O: Tolerancija, zajedništvo.

I: Po tvom mišljenju koje su važne osobnosti djeteta za razvoj obrazovnih vrijednosti?

O: Znatiželja, dosljednost.

I: Koje su za djecu pozitivne strane preuzimanja uloga superjunaka?

O: Empatija, pomoć drugome i da se može zauzeti za drugoga i dobro u svijetu.

I: A koje bi bile negativne strane preuzimanja uloge superjunaka, što može na dijete negativno utjecati?

O: Agresivnost, arogancija.

I: I po tvome mišljenju utječe li uopće superjunaštvo na razvoj osobnosti djeteta?

O: Mislim da u današnje vrijeme mnogo utječe jer su djeca mnogo okrenuta medijima i tim superjunacima, a mislim da jako malo roditelja prati što mu dijete gleda.

ODGOJITELJ 2 26 god., 3god. radnog staža

I: Kako bi definirala pojam uzor?

O: Uzor je neko za mene koga osjećam divljenje kojega želim što više se njemu približiti u životu.

I: Kako bi definirala pojam idol?

O: Idol mi je više neko zamišljeni, neko ko je nešto što je ajmo reć cijenim ali opet s druge strane nebi tila bit ka on nego samo je poznat i popularan.

I: Koji su bili tvoji uzori u djetinjstvu?

O: Pa moja mama, obitelj, a posebice teta.

I: Zašto su ti oni bili važni?

O: Pa zato što su mi oni bili model odrastanja i podrška u životu.

I: A tko je superjunak?

O: A superjunak je jedan fiktivni, zamišljeni lik.

I: Koje vrijednosti neguješ kod djece u vrtiću?

O: Iskrenost, poštovanje, vjeru, zajedništvo, prijateljstvo.

I: Po tvom mišljenju koje su važne osobnosti djeteta za razvoj obrazovnih vrijednosti?

O: Trebalo bi bit otvoreno, iskreno, zainteresirano, motivirano intrinzično i neki vanjski poticaj.

I: Po tvom mišljenju koje su za djecu pozitivne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: Pa to što se mogu poistovjetiti s njime i što žele biti nešto više u životu.

I: Po tvom mišljenju koje su za djecu negativne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: Možda udaljšavanje od stvarnosti, doživljavanje neuspjeha.

I: I utječe li superjunaštvo na razvoj osobnosti djeteta?

O: Pa mislim da je.

ODGOJITELJ 3 59 god., 29 god. radnog staža

I: Kako bi definirala pojam uzor?

O: Kako bi definirala pojam uzor? Neko ko ti po svemu odgovara, tvojim stavovima.

I: Kako bi definirala pojam idol?

O: Idol? A to je malo pretjerani uzor.

I: Koji su bili tvoji uzori u djetinjstvu?

O: Moji uzori u djetinjstvu?

I: Ili jedan uzor?

O: Tereza Kesovija!

I: Zašto ti je ona bila važna?

O: Zato šta sam tila bit pjevačica.

I: A tko je superjunak?

O: Danas superjunak? Misliš na junake crtane, prave...?

I: Po tebi tko je superjunak?

O: Majke!

I: Koje vrijednosti neguješ kod djece u vrtiću?

O: Prijateljstvo, poštenje, odgovornost, samostalnost.

I: Po tvom mišljenju koje su važne osobnosti djeteta za razvoj obrazovnih vrijednosti?

O; Znatiželja.

I: Koje su za djecu pozitivne strane preuzimanje uloge superjunaka?

O: Identifikacija s dobrim.

I: A po tvom mišljenju koje su za djecu negativne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: Pa mislit da je svemoćan.

I: Utječe li uopće superjunaštvo na razvoj osobnosti djeteta?

O: Pa ja bi da ne utječe.

ODGOJITELJ 4 24 god. 9 mjeseci radnog staža

I: Kako bi definirala pojam uzor?

O: Neko ko ti predstavlja neki tvoj cilj u životu.

I: Kako bi definirala pojam idol?

O: Neko kome težiš bit, kao netko, znači da težiš bit kao tvoj idol, da ti on predstavlja neki pojam.

I: Tko je superjunak?

O: Onaj tko sve može.

I: Koji su bili tvoji uzori u djetinjstvu?

O: Tete u vrtiću.

I: Zašto su ti one bile važne?

O: Jer sam puno vremena provodila s njima i na njih sam se mogla oslanjati.

I: Koje vrijednosti njeguješ kod djece u vrtiću?

O: Iskrenost, dobrota mi je nekako preširoko ali srdačnost, srčanost.

I: Po tvom mišljenju koje su važne osobnosti djeteta za razvoj obrazovnih vrijednosti?

O: Dosljednost, marljivost, prilagodljivost, mašta.

I: Po tvom mišljenju koje su za djecu pozitivne strane preuzimanje uloge superjunaka?

O: Razvoj samostalnosti, da se ne srame, znači razvoj slike o sebi.

I: A po tvom mišljenju koje bi bile negativne strane preuzimanje uloga superjunaka?

O: Preuzimanje neke tuđe uloge, dakle udaljavanje od svoje slike, udaljavanje od sebe samog.

I: Utječe li uopće superjunaštvo na razvoj osobnosti djeteta?

O: Utječe.

ODGOJITELJ 5 39 god. 13 godina radnog staža

I: Kako bi definirala pojam uzor?

O: Neko ko ti je primjer, ko ti imponira svojim životom ponašanjem.

I: Kako bi definirala pojam idol?

O: A to je već nešto ka malo više, čak možda je malo ne mogu reći nastranije, uzori su ti bliži a idoli su ti možda neki popularni ljudi, malo ekstremnije.

I: Tko je superjunak?

O: Zamišljeni lik iz modernih filmova koji sve može a ima dobre osobine.

I: Koji su bili tvoji uzori u djetinjstvu?

O: Uglavnom obitelj tipa mater, tete, tako neko bliži, na primjer časna.

I: Zašto su ti one bile važne?

O: Vidila sam u njima tu neku dobrotu, ponašanje prema drugim ljudima.

I: Koje vrijednosti njeguješ kod djece u vrtiću?

O: Pa suradništvo, prijateljstvo, ljubav.

I: Po tvom mišljenju koje su važne osobnosti djeteta za razvoj obrazovnih vrijednosti?

O: Otvorenost, prihvaćanje.

I: A po tvom mišljenju koje su za djecu pozitivne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: Da superjunak čini dobro, želi dobro svima.

I: A negativne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: A ono neki ego, hrane neku presavršenu sliku o sebi, možda ta neka umišljenost.

I: Utječe li uopće superjunaštvo na razvoj osobnosti djeteta?

O: Utječe sigurno, samo u kojoj mjeri u koga.

ODGOJITELJ 6 57.god., 31 godina radnog staža

I: Kako bi definirala pojam uzor?

O: Uzor u životu netko na koga se mogu ugledat i da mi bude potpora.

I: Kako bi definirala pojam idol?

O: Pa to mi je vrlo slično nekako. Idol je nešto što mi je malo više nedohvatljivo, a uzor mi je nekako bliže meni, idol je nekako dalje.

I: Tko je superjunak?

O: Po mom mišljenju su superjunaci svi oni koji se mogu nositi sa životnim poteškoćama.

I: Koji su bili tvoji uzori u djetinjstvu?

O: Mama i tata.

I: Zašto su ti oni bili važni?

O: Bili su mi jako važni jer sam se osjećala ne zaštićenom, mala, slaba a pored njih sam osjećala tu snagu.

I: Koje vrijednosti njeguješ kod djece u vrtiću?

O: Pa sve vrijednosti nastojim njegovati, najviše mi je važno da poštuju jedan drugoga, da imaju empatiju jedan prema drugome.

I: Po tvom mišljenju koje su važne osobnosti djeteta za razvoj obrazovnih vrijednosti?

O: Mislim da je tu važna emocionalna stabilnost, sigurnost, samopouzdanje.

I: A po tvom mišljenju koje su za djecu pozitivne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: To je da je dobar prijatelj, da se slaže sa svima i obično takva djeca i budu nekakvi voditelji, superjunaci grupe.

I: A negativne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: Pa to je kad dijete prebacuje pažnju na sebe na negativan način, znači da smeta, da se ruga, s tim da onda treba vidjeti ima li to dijete nekakav problem.

I: Utječe li uopće superjunaštvo na razvoj osobnosti djeteta?

O: Pa je, utječe svakako i negativno i pozitivno.

ODGOJITELJ 7 44 god., 23 godine radnog staža

I: Kako bi definirala pojam uzor?

O: Uzor je neko u čije se ponašanje možeš ugledat, nešto što ti je primjer, pozitivan svakako.

I: Kako bi definirala pojam idol?

O: Idol? A kad ja nemam idola. Idol mi se opet čini nekako kao uzor ali koji je malo idealiziran. Između uzora i idola recimo da je uzor zdraviji a da je idol malo ajmo reć neka bolesnija varijanta uzora.

I: Tko je superjunak?

O: Isus.

I: Koji su bili tvoji uzori u djetinjstvu?

O: Mama, baka, sestra i Sanja Doležal.

I: Zašto su ti one bile važne?

O: Zato što su imale neku lipu toplinu u ophođenju sa drugim ljudima, imale su čvrstoću, imale su karakter , a Sanja Doležal je lipo pivala.

I: Koje vrijednosti njeguješ kod djece u vrtiću?

O: Prijateljstvo, čestitost, poštovanje i vjeru u Boga.

I: Po tvom mišljenju koje su važne osobnosti djeteta za razvoj obrazovnih vrijednosti?

O: Da je radoznalo, da voli istraživat.

I: A po tvom mišljenju koje su za djecu pozitivne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: Pa mislim da ovisi o tome tko je superjunak. mislim da svatko od nas želi biti bolji i veći od onoga što stvarno je, mislim u nekom smislu svog osobnog rasta i mislim da je to i u redu. Dijete ako želi bit Superman, Batman to su opet nekakvi nad ljudi koji opet svojom dobrotom i brigom spašavaju svijet, tako da ne mislim da je to uopće loše.

I: A negativne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: Divljanje i ne disciplina.

I: Utječe li uopće superjunaštvo na razvoj osobnosti djeteta?

O: Mislim da svatko od nas treba imat prije ili kasnije neke uzore, a ako su to za početak neki superjunaci da to uopće nije nešto loše

ODGOJITELJ 8 42 god., 16 godina radnog staža

I: Kako bi definirala pojam uzor?

O: Znači neki model ponašanja.

I: Kako bi definirala pojam idol?

O: Nešto još veće od uzora, jače, nešto uspješnije.

I: Tko je superjunak?

O: Svaka mama. Neko ko može sve napraviti super.

I: Koji su bili tvoji uzori u djetinjstvu?

O: Uzor u djetinjstvu mi je bila stjuardesa.

I: I zašto ti je ona bila važna?

O: Bila mi je uzor kako žena treba izgledati, kako se žena treba ponašati, kako žena treba izgledati i prema unutra i prema vani, nekako cjelokupna, ženstvena, lijepa.

I: Koje vrijednosti njeguješ kod djece u vrtiću?

O: Iskrenost, dobrotu, prijateljstvo, suosjećanje, empatiju.

I: Po tvom mišljenju koje su važne osobnosti djeteta za razvoj obrazovnih vrijednosti?

O: Talenti koji se mogu uvijek razvijati a koje je dobro prepoznati.

I: A po tvom mišljenju koje su za djecu pozitivne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: Hrabrost, samopouzdanje.

I: A negativne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: Pa ne bi rekla da ima nekih negativnih strana, podmuklost recimo.

I: Utječe li uopće superjunaštvo na razvoj osobnosti djeteta?

O: Da.

ODGOJITELJ 9 44 god., 14 godina radnog staža

I: Kako bi definirala pojam uzor?

O: Uzor mi je netko tko mi imponira, koga poštujem i tko me inspirira.

I: Kako bi definirala pojam idol?

O: Idol je nešto što može biti nametnuto, neka društvena konstrukcija, poznate osobe možda.

I: Tko je superjunak?

O: Superjunaci su neki likovi iz dječjih priča, dio dječjeg života.

I: Koji su bili tvoji uzori u djetinjstvu?

O: Više ljudi su mi bili uzori, različiti ljudi koji su me inspirirali bilo da su iz obitelji, ljudi koje sam upoznala školujući se i u različitim fazama života.

I: I zašto su ti oni bili važni?

O: Radi inspiracije, davali su mi inspiraciju za moje poteze u životu, bili su mi poticaj.

I: Koje vrijednosti njeguješ kod djece u vrtiću?

O: Slobodu izražavanja u svim mogućim oblicima, samostalnost, da im je ugodno u svojoj koži, da koriste sve svoje kapacitete i razviju potencijale.

I: Po tvom mišljenju koje su važne osobnosti djeteta za razvoj obrazovnih vrijednosti?

O: Znatiželja, otvorenost, sloboda izričaja, da slobodno postavlja pitanja, da njeguje svoju osobnost i autentičnu znatiželju.

I: A po tvom mišljenju koje su za djecu pozitivne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: Nama je sad među djecom popularan Sonic, on ih inspirira za tjelesne aktivnosti.

I: A negativne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: U slučaju nekih igara koje su upitne kvalitete, mogu imati loš utjecaj za razvoj govora, ponašanja koje može biti na primjer destruktivno.

I: Utječe li uopće superjunaštvo na razvoj osobnosti djeteta?

O: Nisam sigurna da ima drastični utjecaj jer se ti superjunaci mijenjaju ali se svakako mogu iskoristiti za neke pozitivne utjecaje.

ODGOJITELJ 10 50 godina, 24 godine radnog staža

I: Kako bi definirala pojam uzor?

O: Uzor bi bila osoba u kojoj jednim dijelom vidiš sebe ili cilj koji želiš postići.

I: Kako bi definirala pojam idol?

O: Idol je osoba koja je slavna.

I: Tko je superjunak?

O: Onaj tko ima moć!

I: Koji su bili tvoji uzori u djetinjstvu?

O: Uzor su mi bili roditelji.

I: I zašto su ti oni bili važni?

O: Bili su mi najbliži, najlakše sam s njima komunicirala o svim problemima, bili su mi oslonac i pokazatelj jesam li na dobrom putu.

I: Koje vrijednosti njeguješ kod djece u vrtiću?

O: Sve one koje su i meni važne: humanost, prijateljstvo, etičnost, empatiju.

I: Po tvom mišljenju koje su važne osobnosti djeteta za razvoj obrazovnih vrijednosti?

O: Znatiželja, otvorenost, spontanost, aktivnost.

I: A po tvom mišljenju koje su za djecu pozitivne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: Osjećaj da može riješiti problem, snaga da može pomoći.

I: A negativne strane preuzimanja uloge superjunaka?

O: Da iskoči iz realnosti.

I: Utječe li uopće superjunaštvo na razvoj osobnosti djeteta?

O: Dok nije pretjerivanje je pozitivno i normalno.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja ECIJA BUDIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 17. 9. 2021.

Eaja Budić

Potpis

OBRAZAC I.P.

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENT/ICA	ECIJA BUDIĆ
NASLOV RADA	UZORI I JUNACI U RANOM DJETINJSTVU: RAZLIČITE PERSPEKTIVE
VRSTA RADA	DIPLOMSKI RAD
ZNANSTVENO PODRUČJE	DRUŠTVENE ZNANOSTI
ZNANSTVENO POLJE	PEDAGOGIJA
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	izv.prof.dr.sc. MORANA KOLUDROVIĆ
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. prof. dr. sc. MAJA LJUBETIĆ 2. izv.prof.dr.sc. MORANA KOLUDROVIĆ 3. dr. sc. TONI MAGLICA

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

☒ a.) u otvorenom pristupu

b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu

c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Split, 17. 9. 2021.

mjesto, datum

Ecija Budić

potpis studenta/ice